משא נתן

אשר ישרוהו

אוכלי לחמו, ואנשי ביתו

וחצי המפגע שמותו למטרא למו·

משא נתן

אשר יסרוהו

אוכלי לחמו, ואנשי ביתו

וחצי המפגע שמוהו למטרא למו ·

כולל

תולדות איש נודע בשערים

לפנים שמו יהולל בין סוחרים נכבדים וכנעני ארץ .

ישר רוח ונבר לב, אשר עודו בחיים היותו ·

יחזו בנים משכילים ואל ישימו המעל מעילם והבגד בגדם יזכרו ברית מולדתם ובל ישכחו חנות מולידם, בל יתאכזרו נגד שארם, כי אח נפשע מקרית עוז; ובל יעזבו מוסר וצדק לרוות האביונה ולספות הרוה את הצמאה וללכת אחרי שרירות לבם הזונה · רק ישו אזנם לקול מוסר, ומנעורם יצעדו בנתיבות הצדק והיושר ·

לפרט

גם עתה הנה בשמים שהדי ועדי במרומים ·

Prag, 1826.

Gedruckt bei M. J. Landau, Altstadt, großer Ring. Nro. 953.

Judico praesens Manuscriptum, cui titulus hebraico-germanicus: Meinhards Lebenswandel — Eine wahre jüdische Geschichte — et hebraice: Massa Nathan, typis committi posse.

Pragae 14. Aprilis 1826.

Carolus Fischer,

Caesareo-Regius Censor, Revisor, et Translator in hebraicis.

מבוא

קורא נעים!

ספרי הקורות, בהם יסופר תולדות בני אדם, בלעיהם שעיפיהם כבליהם מורשיהם ועשתנותיהם לעסקיהם ולמשלח ידם, התהלכותם עם בני משפחתם לבית אבותם, אשר יתנו משפט צדק כי תמים הי' האיש, אף כי הזמן הי' בעוכריו, נקשה עבר בו, אפפוהו חבלי העתים, ולוק הימים פגע בו — יקרים הם בלשון הקודש מאז ומקדם, ואף כי עתה בארצות המערביות האלה אשר חקי המדינות, מנהגי מרכולת ערובי הארץ, תחבולות שונות, מעשי חרש וחושב; נסיונות מופלאות רבו והתחדשו יום יום, ובכל רגע נפגוש על ענינים כלורים, אשר לא שערום הקדמונים, הנביאים חוזי ומליצי ישורון, ואשר בהם בל השתכנו אזרחי ארץ יהודה וישראל. ואיך נליקס במענה לשון עבר? הידע כח לדבר במליצות ההָאמַן ופירגיל? אם יתלבש הירס בבגדי מאָליערע ורַאסין, או ירכב השכל על גב הראם? — לכל יש זמן, ומועד לכל דבר. לכן אל יתלונן בחור רך בשנים הבורח מבית הספר, אשר לא קרא מעולם רק העתקות אשכנזיות של

מבוא

תנ"ך הנגלה אצל המדפיס שמיד, ואשר לא למד רק כללי הדקדוק של בן זאב, כי יחזה פה לפעמים קיצור מאמרים אשר לא כסו רעיוניו. — יתהלך נא המעיין במרחבי תרגומי שרי המעתיקים בני **אבן תבון**, ויביט איך נלאו פעמים רבות במלאכתם! ואם כן מלשון ערב ללשון עבר, אשר יחדיו מזרחיות שפתי בני קדם אשר בל ישנו טעמן ומנהגן מני דור דור, וקרובות במבטא זו לזו, מה זה יתפלא הקורא במלאו דחוקים בהעתקות מלשון חדשה המערבית — אשר הוגיה חיים ונשגבים בכל דבר כשרון, בממשלה וחקים, בהמצאות ובחכמות, במליצה וצחות, ומחדשים יום יום שמות ופעלים שונים — ללשון קדומה מזרחית, אשר זה כמה אלפים שנה חדלה להיות לשון יונק ושפת עם עלי אדמה בדבור המוני, אשר בתהלוכות הרעיונים בהשתלשלות המושגים ובקישור חלקי הדיבור רחוקות זו מזו כרחוק מזרח ממערב? — אולם לא על המליצה אומר תשא עיניך, אף כי גם היא איננה נמבזה, רק על תוכן הענינים תשית לבך. ואם רגש פנימתך ילבב מכל האסון אשר קרה לאיש תמים ובר לבב **נתן**, אז אדע, כי מצא חן בעיניך

המעתיק.

1.

במצרי גבול מדינת טלעזיען, קרוב להררים גבוהים ותלולים, בעמק כחמד, שוכבת עיר קטנה רבת המסחר, אשר שמה תנה זה ימים לא כבירים איש יהודי עשיר, ושמו אלקנה ושם אשתו רחל. ויולדו להם שלשה בנים, אבישוע הבכור, ומשנהו שלום והשלישי אמנון, ובת אחת ודינה שמה. האשה רחל, האף כי רפתה רוחה לכלכל עניני ביתה על לד הנכון, כי בדבר חינוך בניה חדלה מלנהל ולהדריך אותם בעודם רכים בנתיבי המוסר והתרבות, ובעבור זה הלכו בניה הולכים ושובבים כעיר פרץ והתפרקו כל עול ופחד מפני אבות ומורים, ואבישוע ושלום ירדו במסלות התענוג לבלות ימיהם בשרירות לבם הזונה, גם אמנון ודינה אחותם נשארו חסירי לב, ונבערי דעת; אפס בכל זאת בדבר מסחר וקנין מרכולתה שגבה וגברה רחל לעשות חיל, חגרה בעוז מתניה ותאמץ זרועותיה, לקבוץ על יד ולהשיג הון. מבית מלאכת — **פאבריק** — של דבר מיוחד, אשר יסד ותקן בעלה, אספה גם היא חיל ורכוש, כאשה גם נתנה בכיליה, ורק מעט מזעיר נתנה לו ממנו, והיתר ערכה ושמרה חתום בצרור, אין בעלה יודע עד מה, כי העלימה זאת ממנו. פעם אחת נפלה למשכב בחלי החזה, וכאשר כלאו הרופאים למלוא ולהעלה ארוכה למחלתה, שלחה לקרוא בעלה אליה לערש דויה, ותדבר אליו כדברים האלה:

„אלוף נעורי! הנה אראה קיצי, וכשף הלדי הולך וקרב
„רגע רגע, עוד מעט אלך בדרך כל חי ואיננו — ורוח אמונה —
„געוויסען — מתגושש בקרבי לגלות לך דבר. ידעתי גם
„ידעתי כי ירע לך בהתודע לך מלפוני, ואהי בעיניך כמתעתעה;
„אולם סלח נא לפשע אשתך, ושא נא רפיון רוח אשת נעורך! —
„ידעתי אהובי ידעתי, ונפשי יודעת מאוד, כי עלי האשם
„בעבור מניעת החינוך של בני והדרכתם לתכלית המוסר והצדק,
„כי מאתי יצאה להם הרעה הזאת הן קצר קצרה ידי מתת להם
„אימון באמונה ודעת, ובעת דרכם השובב הולם ומוקן את
„לבבי. דאגות רבות הקיפו עלי יחד, בבלהות אחזה עתידות
„למו ביום מחר."
„ועתה אהובי אישי! אף אם ידעתיך מאז, הכרתיך מקדם
„כי איש חיל ובר לבב אתה, אפס גם המושל ברוחו יצאה לכלכל
„כעסו תמיד. גם הסובל להאריך אפו כבול יבול ויקצר רוחו
„לשאת כל. כל אלה חשבתי בנפשי ונתתי אל לבי, ולסבה זאת
„קבלתי על יד מטמון כסף לתמוך יד בני בעת יצר למו ואיננו.
„אפס לשוא תחבולות אדם, עשתנות בני תמותה כחלום יעוף
„עדי ארגיעה ותקותם מפח נפש. רק עצת ד' היא תקום! הוא
„לוה עלי לשוב בעודני באבי אל אם כל חי, אשר ממנה לֻקחתי,
„ואתה תנחם בחיק אשה אחרת; ועל בני האומללים, אשר טפחתי
„ורביתי, תעבור כוס התרעלה; נפשי מתיפחת בלער בני אשר
„ישוטו הנה והנה למלאות תאות נפשם כאשר הסכנו עד עתה,
„ולא ימצאו; לרדוף אחרי העונג אשר השרש והטבע בלבותם
„כראי מוצק, ואין לאל ידם. לכן קח נא את המטמון הזה הבמום
„והחתום בצרור מתחת לערשי אשר הכנתי לתועלת בני, ועשה
„עמו כטוב בעיניך, רק זכור ואל תשכח גם על התכלית אשר
„עליו

„עליו שמתי עיני, ואל תמנע ממני בקשתי האחרונה. —“
עודה מדברת ומחלתה כבדה עליה נתפול בשבן ותמת.

בלי משמעטה קבר אותה בעלה בכבוד גדול, ויבך על קברה עוד; פזר נתן לאביונים, וסופדים סבבו שוקים ויתאבל עליה ימים רבים. — גם בצרור הכסף אשר לותה עליו והתחננה אליו לפזרו ולכלכל בו בניה, גם בו מלא רצונה כאשר תחזינה עיני הקורא.

2,

למען יסד ביתו על כנו הראשון ולנהל את בניו אל מטרת חפצו, היתה ראשית דרכו לבחור לו עזר כנגדו עוד הפעם. לא על מהר ומתן שם עיניו, כי אם על אשת חיל אשר תחזק בדקי ביתו ותהי' אומנת לבניו. גם הצליח באשר בקש כי הקרה ד' לפניו אשה רכה וענוגה בת עשרים ושתים שנים, בעלת חן ויפה תואר, אלמנה מבעל נעוריה, אשר קרהו אסון אשר בו מת. שם אשתו השניה הזאת היתה חנה, ולה בת קטנה מורשה למזכרת אהבה מבעלה הראשון. לא אחר אליקנה מלשאת ולקחת את האשה הזאת, ותעזוב ארץ מולדתה ותלך אחרי אישה. כמעט נתקו כפות רגליה ותבוא אל ביתו, ותראה תהלוכת ביתו אחוזה בחבלי הריסה ושערוריה, ותחגור בעוז מתניה לכונן הכל על סדר ומשטר המועיל, להרוס ולעקר דברים אין בהם כשרון ומותר, ולבנות ולנטוע ולהשלים החסרון והמעוות; זאת הסבה לה תלאה ועמל רבו כמו רבו.

גם אבישוע לקח לו אשה מבנות הארץ. תכונת נפשה כתכונת נפשו, היו דומים זה לזה. אף היא שאפה רוח באות נפשה ללכת אחרי שרירות לבה לאכול ולשתות ולפנק במהלות רקים במחול וחלילים. לנחוק אמרו: מהלל! ומבית מגורם הבדילו

תא אחד אשר שם התאספו מרעיו המלהקים ובכנור ובנבל ויין משתיהם, וכל מלאכה ועבודת מסחר עזבו לאחרים אשר נכרו בלע כטוב בעיניהם מבלי מקריד.

כל מעשי והבלי תעתועיהם בלתי נסתרו מאשה משכלת חנה. ואיך התעטפה עליה נפשה! יגון ואנחה השתרגו עלו עלי לבבה בראותה דרכם הסוררה, ברוח חמלה גערה בם פעמים ושלש, וכאשר לא שבו ממעלליהם, היא מתאמצת לדבר אתם קשות להוכיחם על פניהם בתוכחת מגולה. אפס לריק תחבולותיה! הם הוסיפו סרה, העמיקו לשחת יום יום, ומתק תוכחתה הסבו אכזרית, באמרם: עיניה צרות בבני בעלה, שלותם היטב חרה לה, רק קנאה חמתה גם כעס. גם את אלקנה דחו בחלקלקות לשונם, וברוח רמיה לקחו את לבבו. בבואו על אודותיו ולחשבון מסחרו הכוהו בסנורים וירמוהו בתחבולותיהם, הראו לו גמר החשבון בספריו רשום בשוא כתעה, דברים לא אמון בם. הוא מלא מרגוע לו ולא ידע כי בנפשם הוא כי רכושם הולך וחסר; וכאשר לא עמדה חנה מליסר אותם, הוסיפו לחטוא ולהוציא דבה בדברי נרגן, למען הפריד אלוף נעוריה ולהקל כבודה בעיני כל, ויהיו לה למורת רוח.

3.

בראות אלקנה את בנו שלום הולך וגדול כבן עשרים ושלש שנים, ועודנו נער חסר לב, לא הצליח לכל מלאכה, ויתיעץ עם חנה אשתו ובסוד בניו על אודותיו היכשר בעיניהם לקחת לו אשה מבנות הארץ? אולי תהפכנו לאיש אחר? חנה מאנה בעלתם בידעה את שלום כי הוא חדל אישים ונבער מדעת; ולמה יהי' לפוקה ולמכשול למשפחתו ולשמצה לאשתו הקרובה אליו? אפס בניו ואוהביו דברו הוות בחן שקוט לשונם

על גברת הבית, באמרם: רק משכלתה עליהם רוח אחרת עמה להדיח את אשה מטובת בנו! — גם גברה עלתם וגלגה, כי אלקנה גמר בדעתו לתת אשה לבנו הנער והכסיל. — בעת הזאת נודע שם אלקנה בשערים, כי ידיו רב לו להרבות מהר ומתן יש ויש, ורבים השמים בזהב כסלם התאמלו והשקו להתחתן עמו. ויקר המקרה על עלמה יפת תואר ויפת מראה, אשר להפלרת אבותיה התקשרה בנשואין עם אויל וסכל עם בן אלקנה. כמעט עברו ימי המשתה ונפשה בחלה בבעל נעוריה, בראותה כי ריק הוא מכל רגש לבה, ותמאס נפשה להתעלס באהבתו. יגונה ושברון רוחה גברו עליה מרגע לרגע, עד אשר פרקה עלה, נתקו אגודות המוטה מעל שכמה, ותשא את עיניה על הסופר והמזכיר בבית מחוור לחמיה, ושמו יוסף, ותעגב עליו מאהביה, כי הוא היה יפה עינים, וערום ונבון להלל עד מאוד; עמו מלאה הלעירה העכוגה והרכה מרגוע ותשלום ותדבק נפשה בו, יחד המתיקו סוד, חן תטופנה שפתותיהם, והאהבה הרובלת בחגוי לבותם התעוררה והרבה לדלקת נפשם כגנב במחתרת. יוסף הסופר שתה ומלה מי גנובים מכום התשוקה, כי האשה הזרה שית זונה ונלורת לב, שכחה את בעל נעוריה, כחשה גם בגדה בו, הפרה את בריתה, אכלה ומחתה פיה, ותתן הודה לאחר.

ואל חנה הדבר יגנב, ותחשוב להסיר התועבה הנבלה ולטהר ביתה מקלאת הזמה; אפס טרם כלתה לבלע תחבולותיה נגלה הדבר להשכים עושי התועבה, ותקח אוכם שמן מנהו, כי אורבים הושמו עליהם, ויתלחשו יחד לברוח יחדיו עד מקום פלוני אלמוני, ומשם אל מדינת פאהלען, גם ברחו בלילה ההוא. הבוקר אור ויודע הדבר, וירדפו אחריהם וישיגו רק את האשה לבדה, כי הוא נחבא לברוח משם, בשמעו כי כלתה אליו הרעה; גם כתבי ערובה ושטרי חובות — וועכסעל — גנב מאדוניו אלקנה ולקחם עמו. זמן מה אחר זה הדביקו גם אותו,

וימששו את כל כליו ולא מצאו מאומה, כי טמן אותו בצמות ומחלפות ראשו, וישלחוהו לנפשו. — בכל זאת הוסיפו בנים סוררים לשפוך דופי ולדבר סרה על ח נ ה, ולהוציא מחשבות רוח, ולהסב רעיוניה הנבונים בקרבה לסעיפים מעקלים ומחשבות רמיה.

4.

גם העלמה ד י נ ה השיגה ימים הגיע לה התור להנשא לאיש בשגם פנקה מנוער נפשה אל חשקת העונג והמותר, ואיך יוכל איש לקוות ממנה אשר תצליח להשית עין על דרכיה ולבנות בית בישראל? האף אמנה כי ח נ ה התחזקה לנהלה ברסן ההסתפקות, ללמדה חוק ומשפט הבנות, ליסרה פעם במטה כועס ופעם במקל חובלים; אולם בעבור זאת גדלה חמת בני אישה עליה, ותקל בעיניהם לבוז ולדראון. ח נ ה בנחנה כי לשוא כל עמלה, ותחת אהבתה ישטמוה בנים משחיתים, אז רפתה רוחה מלחוות עוד דעתה ולהדריכה במעגלי צדק. הון אישה זרחה כשמש בעיני רבים מעמינו, וזאת היתה נסבה כי התקשרה ד י נ ה עם בחור אחד מעיר הבירה. אם הבחור היתה אשה מלאה ערמה ונובלת רע, וכל מגמתה למלאות נפשה השוקקה מהון ומתן א ל ק נ ה, ותגנוב את לבבו בתרמיתה. ותשים תנאי התקשרות, שינתן לה מכתב תוכו רצוף התחייבות א ל ק נ ה, באם המצא ימצא חסרון או דופי בבתו, אז תהי' בקורת לשלחה בגפה בלי מהר ונדה אשר הביאה מבית אביה. כמעט עברו ימי המשתה, והאשה בעלת מזמה זאת כלתה נפשה לבצע זממה, לא שקטה מהשגיח ומהביט על מעללי כלתה, להביא עליהם עדים בשער אשר כתבו וחתמו ויתנו עידיהם, כי מעשי ד י נ ה רק רעים כל היום, ותארב בשרירות לבה על נפש בעלה. א ל ק נ ה

בשמעו

בשמעו את דברי הריב, וכל אשר נעשה שם עם בתו, לא התמהמה לבוא בית חתנו, ולמען הַיְשַׁר דרך בתו, להסיר אבני נגף מארחותיה, לבלי יֵעָשֶׂה לה כאשת הנבלות, פזר גם הפעם הונו להסיר מעליה עקשות פה חמותה, ויתחייב עצמו במכתב חדש עוז וביתר תוקף, שניהם מסכימים איש אל אחיו, ויקדיו כאשרו ביד חמותה הנוכלת. איזה שנים חלפו למו בהשקט ושלוה; ואחרי כן עברה עוד הפעם רוח קנאה על חמותה בעבור כלתה, אש מדון ומלה מתלקחת באין מכבה, עד ששלחה את כלתה מביתה בספר כריתות מאישה, ויצאה חנם אין כסף. ותנשא דינה לבחור אחד בעיר מולדתה, וירא אלקנה כי חתנו איש חיל רואה חיי נעימים עם בתו ויאהבהו אהבה רבה, לא חשך ממנו מאומה אשר שאלו עיניו. גם חננו לערוב ולתקוע כפו עבורו גם במדינות רחוקות בכל אשר שלחו ענפי מרכולתו ומסחרו את פארותם. אכן! הוא התעמר בטובת חמיו אשר שם נפשו בכפו בעניני קנינו, כי בלי דעת אבד את רכושו וישלח בעולתה ידיו לכלות חֵיל אחרים אשר חננוהו ללוות לו; ולולא ישועת חמיו אשר השתיק זעף הסער אשר הרעישו עליו נוגשיו, כי עַתה שמוהו בבֵית כלא בזקים. אחר הדברים האלה חלתה דינה בחלי החזה גם היא כאמה, ותמת בו, ובעלה בחר לו לשבת בעיר גדולה ועליזה במדינה אחרת, וכעת הצלחת הזמן מפזזת ומכַרכרת לפניו.

5.

בימים ההם הגיע גם אמנון לשנים אשר יעזוב הבחור ימי השחרות להתרועע לאנשים לתועלת הקנין והחברה, ולבנות בית; אולם רוח אבישוע אחיו נשבה בו, משפט אחד לתבונתם, חדל מללעוד דרך אנשים, לעלות על גפי מרומי התכלית, להועיל למין האנושי ולְיַשר אורחותיו, רק סר מנתיב הנכון

למטיבי

למטיבי לכת, ויטבע בשחת העונג והעדן. מלבד חיי הוללות, מעשי שחוק אשר שם לו למטרה, נפל גם בשכמור זדון לבו לגעל ולזרא לכל שומע, וזה דרך נער חסר לב זה: לבו בוער מהחשק להראות כחו ועולם תקפו כי חזק גופו להעתיק דבר כבד עד מאוד ממקומו, אשר יכבד על שני אנשים אחרים זולתו, וכהנה רבות. אולם האולת בל תמית בפעם אחת ושוט הכסילות בל ימית פתאום, ודרכי שאול דרכי הכסילות לא ינקה כל ההולך בו. גם את אמנון יסרתו רעתו, ואולת הנער סלפה דרכו, כי כאשר יצא כפעם בפעם לקראת תעתועי מעשיו להתנועע ולהמיט נֵטֶל ממקומו, ויעפיל לעלות, כי כשל כח הסבל, שחת לו מומו, בעורקיו נתקו עצביו, ויקיא דם. מחלתו כבדה עליו עד כי התאספו כל רופאי עירו, ויצו לו בסמי מרקחת, רטפש מנוער נפשו וישב לאיתנו.

ויקח לו עזר כנגדו, הדומה לו במדרגה, ותאוה לו גם היא בתבונתה. ויקן לו אביו בית מוקד לשריפת יין שרף לגור שם; אפס באשר כי גם הוא עזב כאחיו רכושו וחילו ביד אחרים, כלה כספו בזמן קצר בכליון חרוץ, והוא נלחץ למכור את ביתו, וישכור תמורתו בית אחר, אשר שמה הלך הלוך וחסור עדי אובד?

6.

מהבנים אשר ילדה חנה לאלקנה אישה, היה **נתן** הבכור, ומשנהו גד. נחריש כעת מיתר בניה, כי המה בל יסתבכו בספורנו! — ובל נדבר רק מאלה שני הבנים. — עליהם שמה חנה את עיניה להדריכים בנתיבות התבונה על יד הורים ומורים מלאים חכמה ודעת. נתן התאמץ למלאות תשוקת יולדתו, באשורה אחזה רגלו, וילמוד כמסת ידו וכח שכלו הדברים אשר הורוהו מדריכיו. לא כן אחיו הצעיר, כי רק לשמוח

בתענוגים

בתענוגים שונים עם חבלו ומגמתו, כאשר ראה אלל אחיו א ב י ש ו ע באמנה אתו. בעת אשר שקד כ ת ן בלימודו והתעורר לכל כשרון, כלה ג ד בהבל ימיו אלל א ב י ש ו ע ואחוזת מרעיו הפוחזים אשר הטוהו אל כל אשר חפלו. בהתום הכסף מאמתחת ג ד ואזלת ידו מתת לאחיו ולאגודת החברה כפי אשר הושת עליו — כי כן דרכם כשל למו, להעריך את כל אחד כמכסת הנפשות להמציא די פזרונם — וישלח בגזל ידיו, ויבוא בעד האשנב למקום אשר כסף אביו טמון שם בארגז, ויגנוב וישם בכליו די מחסורו, למען יוכל לבוא בתוך הבאים לאכול ולשתות מעדנים וממתקות בארוחתם תמיד.

הבן הבליעל הזה הסב ריב ומדנים בין אביו ובין אמו יען אשר על כסף הנעדר זה את זה האשימו; הבעל חרש רע על אשתו — על כי באה לפעמים בתה מנשואיה הראשונים לבקרה בהיכלה ולשחר פניה — והיא גם היא חשבה להיפוך, אשר בעלה מעלים ומסתיר את הכסף תחתה לתתו לבנה א ב י ש ו ע המפונק. ולולא זרחה שמש האמת על המעשה, והודיעה הגנב האמתי, כי עתה עוד בל ישופך ריב ומלה ביניהם זמן רב בעבור זה.

כי בערב י״הכ הובא כסף וזהב רב אל בית א ל ק נ ה באלודותיו וקניניו, וכמעט יוכלו הוא ואשתו לקבלו ולמנותו כי רב היה, והעם אצים ללכת אל בית התפלה ולשפוך שיחם בתחינות כנהוג, אשר שם עמדו בלילה ולמחרתו בעצם היום הזה מערב ועד ערב. בשובם לביתם למוצאי יום הצום, אחרי כי טעמו מאום להחיות רוחם ולהשיב נפשם, וימנו סך אחד אשר הובא ואשר הורם אתמול, וימצאוהו במספרו חסר מלפנים שבעה עשר שקלי זהב. ויתמהו הבעל והאשה לדעת בשל מי הרעה? תלונות א ל ק נ ה ואשתו סרו, זה על זאת, כי שניהם היו שתולים בבית ד׳ לא קמו ולא זעו משם. ותלו ח נ ה את בנה הגדול

לחפוש במסתרים ולמשש כל כלי הבית; ואחרי עמל רב מצא את הכסף הנפקד בארגז אחיו ג ד. —

7.

למען הסר המכשלה הזאת, ולבלתי תת יד לבנם ג ד לפשוע בימים הבאים כמו עד עתה, גזרו א ל ק נ ה ואשתו לשלח גם נ ת ן הגדול גם ג ד הקטן מעל פניהם אל עיר מלאה חכמה וסופרים, מקום יתאספו שם בחורי ישורון לאסוף בחפניהם אמרי תבונה ותושי', הן בתלמוד ודרכי האמונה, והן בידיעות שונות אשר יבין האדם לחיות חיי מדיניות. ויסתפחו שני האחים אצל איש ישר, מורה חקי האלדים, בתלמוד ופוסקים, אשר לו שם ותהלה על פני חוצות, ויהיו הנערים מאוכלי שולחנו וכל מחסורם עליו. הוא האיר עיניהם בדרכי הדת אשר על ליריה יסודו יסודי אמונת ישראל. גם למלא את ידם בשאר חכמות לדבר בלשון עם ועם, הובחרו אנשים חכמים ונבונים מהירים במלאכתם, ללמד את הנערים דעת ומזמה. שני אחים האלה נבדלו במהות לימודם כבתכונת מזגם זה מזה הרחק מאוד. נ ת ן עסק בלי ליאות, ושקד על דלתי התלמוד, וג ד התאוה תאוה אל חכמת ההנדסה, ואל שאר דברים לא שעה. לסבה זאת התפרדו בדרכי לימודם זה בכה וזה בכה, עד כי קצרה יד מוריהם ליאל פרי תבונה מעמליהם. —

8.

בעת ההיא הקל רוח ד' לפעם את יושבי עיר העליזה הזאת, ובמלות מלכם ואדונם, גביר חסיד ומטיב לכל, אב לכל עבדיו, אזנו ותקנו בית הלמוד — **נארמאל שולע** — בית

ועד

יועד לחינוך הילדים לתת להם מהלכים באורח צדקה, להובילם דרך סולם המדות והתרבות המוצב ארצה ועולה מעלה מעלה ממדרגה למדרגה על שלבי הסדר והידיעות.

גם שני האחים, נתן וגד לא חדלו מלבקר את בית הלמוד. וירא שם נתן בתוך הבאים עלמה אחת, עתה נתנו עיניו על העלמה הזאת וירגש חצי האהבה בתוך לבבו, אשר עד עתה בל הכיר אותותיה. שם העלמה תמר, והיא בת יהונדב הרופא, איש מפואר ומהולל בעושר גדול. חן וענוה התאחדו והתנו על פניה, עיניה יונים מפיקים רוח צדק והשכל, על לחייה פרחו שושנים אשר חנטו פניהם סוגים בחבצלות, שפתותיה אדמו מפנינים, דבש וחלב נוטפות מלשונה. ועל הודה צץ נזר חכמתה לדבר בחריצות ובנחות בלי חטא לשונות שונות. את רוחה נרפה בקריאת ספרים יקרים ומובחרים. וירא אביה חשקת בתו אל נתן, ובאהבתו אותה מלאה תשוקתה חן בעיניו, ויואל להתקשר ולהתחתן עם אלקנה, ולתת את בתו לבנו. את הבחור נתן כבד והוקיר ביתר שאת; ויהי היום ויפגע נתן ויצמח על ידו נגע שאת ספחת, וילך יהונדב בנפשו אליו ויחתל נגעו וירפא מכאובו עד שבה אליו ידו כבשרו. למען הפיק רצון בתו לבוא אל מטרת חפצה התערב בסודו את מורהו מלמד להועיל, למהר ולהחיש מעשהו ולהשתדל בעבורו אצל אלקנה בידעו שיש לו שמע טוב אצלו, ודברים נשמעים באזני מכיריו. המורה כתב לאלקנה ככל אשר צוה עליו הרופא, ויתאר לו הקישור עם הרופא בחוג המליצה ובצבעים יפים. אפס תוחלתו נשארה נכזבה משתי סבות: א) במקום מפואר זה שכן איש עוין עליו ושונא לו מתמול שלשום, ויארוב לו גם בפעם הזאת לדבר סרה עליו, להשכין כבודו בעפר, ולשפוך בוז על כל מחמדיו. ב) חתן אלקנה איש דינה בתו, אשר על פיו ישק כל ענייני ביתו, והוא עשה שם כל אודותיו ועסקיו וזאת

יהיה

היתה לו למחיה ולכלכלה; ומיראתו, אשר אם יתחתן י ה ו נ ד ב
את א ל ק נ ה יסיר חמיו כל פקודתו מחתנו, ויפקוד משמרתו
על בנו נ ת ן אשר יתקע אהלו שם, או יתנה לי ה ו נ ד ב עצמו,
לכן חגר איש זה גם הוא נפשו בקרב נוקמת ללחום נגד תאות
נפש י ה ו נ ד ב. אלה שני האנשים האיש הנזכר ונתן א ל ק נ ה
התלכדו יחד, באשר שניהם תאבו להפר מחשבת י ה ו נ ד ב,
לשלוח חץ לשונם לתת דופי ותהלה גם ב־ופא גם בבתו, ולנבל
עלתו ממסד ועד הטפחות, וחפץ רוחם בידם הצליח, כי א ל ק נ ה
הודח ונפתה מחלקלקות לשונם, לשמוע אל חמת עכשוב אשר
תחת שפתימו.

9.

אלקנה, בשמעו דברי חלים ומות אשר ירוהו שני האנשים
האלה על י ה ו נ ד ב, ויירא לנפשו על שני בניו,
ויקרא את שניהם הביתה, להסר כל לזות שפתים מהם
ומי ה ו נ ד ב. בשמוע נ ת ן את פקודת אביו לבוא ולשוב הביתה
ויחרד חרדה גדולה, לא קם בו עוד רוח, ויתעצב אל לבו
להיות נפרד מהעלמה אהובתו. רגשת אהבה שלחה שרשיה בלבו
על נהרי נחלי כל התפעליותיו, ובכל מקום לעדו רגליו מרחק
זכרון תבניתה מנגד עיניו ורק באהבתה שגה תמיד. בבואו
לבית אביו חשב מחשבות להקל מעליו עצבון רוחו ויכתוב לה
אגרת מלאה רוח חן ותחנונים, תוכו רצופה השתפכות נפשו
ורשפי אש אהבתו אליה; והיא גם היא השיבה אמריה לו, והיתה
להם מרוצת אגרותיהם לפליטת אהבתם ולמשיבת נפש למו. כנה
עשו ימים רבים, עד אשר באה ח נ ה אמו בסודם. בחכמתה
הפרה מרוצת מכתביהם לא כתב זה אל זאת אף אות אחת,
ותוכיח את בנה על פניו ותשחרהו מוסר. אמנם! נחלי האהבה
לא

לא עממו מלבותם, אש ידידות יוקדת מאין הפוגות על מזבח רוחם; — ולמען פתח קרבונות האהבה הקשורה בלב הנער, הסכימו אבותיו שפה אחת לקחת אשה לבנם כתן, בלי להתמהמה. על פי מועצות אוהבי ומיודעי אלקנה בחר לו עלמה אחת, בת איש שוע ונכבד.

10.

עתה קרא חנה את בנה הגדול אשר תמיד מלא רצונה, לדבר אתו בשלי, כדברים האלה:

„בני האהוב! ימי ילדותך ימי שעשועים חלפו עברו למו, „כמים עברו והנגרו חמקו, והימים ימי בכורי ראשית תבונתיך „כנגד ארץ מולדתך, הגיע העת תתקרב אל התכלית האושר „המיועדים לאיש חיל. ואל יקל הדבר בעיניך, כי מלב הגבר „הרוצה לבנות בית בישראל קשה למאוד, ורסן פקודותיו ינהג „בכבדות. חובותיו רבו מלספר: מהם חובות הבעל לאשתו ובניו, „קנין ודרדר יצמחו לו על שדה עבודתו להביא טרפם ביזע, רב „העמל והיגיעה אשר ישיג האיש, העובד עבודתו להאכיל אשתו „ובניו מתבובות טרחו; מהם חובות הכנסיה לעזור את עמיתו „לקבוץ הכללי, כי התאחדות האישים יסוד חברת האישים, הארץ „נתנה לשבת בהתקבלות איש את אחיו יעזור ולרעהו יאמר חזק! „ויאות על כל אחד לאגול מרוחו וכחו כמתת ד' עליו, החכם „בחכמתו העשיר בעשרו והנבון בתבונתו, יתלכדו ולא יתפרדו; „וחובות האדם אל ממשלת הארץ, לחזק בדקי הממלכה, להמליא „דרכי המשפט, תיקון הדרכים, חינוך הנערים בתי האמונה, „ולאזור חיל לעמוד בפרץ כנגד אויב פנימי וחיצון. מי יספר המון המצוות? רק בשפעת אל וברכתו ימהר אדם למלאות

„רצון כל מבוקש ממנו אל הצלחת נפשו והצלחת זולתו, כי יקח „איש אשה והיו לבשר אחד לכונן ברית החברה, וזה כל „האדם! — הן זאת תשוקת אבות טובים לראות בניהם מוכנים „עתידים לטובת הכללי. ועתה דע לך בני הנחמד! גם זה „מגמתנו היום בנשף ימי חלדנו להכין לך דרך, בו תשיג חיל בכבוד „ותפארת, כי הקרה ד' לפניך עלמה בת טובים הנאוה לך ולבנו, „עמה תראה חיים ויערבו שנותיך אם תטיב שאת עול גבר כאשר „בארתי לך אפס קצהו. היה נכון לבוקר להלוך עמנו אל המקום „אשר נראה לך, שמה תחזה את העלמה המיועדת לעזר „כנגדך! — "

11.

דברי אמו ירדו לתוך לבבו כמדקרות חרב, ועל ידי כן התמוגגו יחדיו עשתנותיו. מדי דברה עמו אמו לוהטת בקרבו אהבתו אל ת מ ר כנעורת בהריחו אש; תמונת העלמה הזאת הולכת הלוך וטפוף נגד עיני דמיונו, קורצת בעיניה, תתיפח, תפרוש זרועותיה לאמור: „הבגוד תבגוד בי? אהובי! אם לנצח תשכחני, „תשליך זכרוני אחרי גיוך? הלזה השורו חוטי לבבינו לעבותות „האהבה, להמירם בקבלי שוא ולנתק מוסרותימו כנעורת בהריחו „להבה? " —

בהתאפקו ובאשר הבליג להשיב רוחו, התחפש לתת סבות המניעות אותו מלהלוך אל המקום אשר הוא קרוא שם; ואחת מהן, כי לעיר עודנו לימים לשאת עול גבר בנעוריו. עוד ק נ ה מדברת על לבו ואביו בא למלאות דבריה ולהטותו לחפץ אבותיו. בראות אביו כי דבריו לא עשו פרי תנובה, ויחל לדבר אתו קשות, באמרו: „בחדלך מהלוך אתנו יהי' אביך בעיני התבל „כמתעתע, להחליף את דבורו ולשנות מוצא שפתיו, אשר לא

„הסכן

הבנן מאז ומקדם! — ולא יכול נתן להשיב וללחום נגד חפץ אבותיו ויבטיח לנסוע עמהם למקום המיועד לראות ולראות. בבקר השכם נסעו לדרכם, ולמחרתו בפנות היום, כי ינטו צללי ערב, באו אלה מזה ואלה מזה למקום הנבא. אחרי דרישת שלום כמנהג, נודע במקרה לנתן, אשר העלמה המיועדת לו בעת, אינה מבינה היטב מלאכת הכתיבה והקריאה, וישמח בלבו, ויאמר לנפשו: „האח! מצאתי תואנה להרוס הבנין אשר עמלו בוניו בו!" ועל שאלת אמו אשר שאלתו: התיטב בעיניו הנערה? השיב במענה רך:

„אמי הישרה! מעודי הכנן הסכנתי לשמוע למשמעת אבותי, כעור „הנועד לרגל מנהלו ואל כל אשר יחפוץ יטהו כן הלכתי בשבילי „עצתכם וסרתי למצותיכם. רק עתה נפשי עלי תשתוחח, יען „ההתקשרות אשר נפשכם חשקה בה לוחמת נגד רצוני, נפשי „יודעת מאד כי חובות איש ואשה, להשיג התכלית אשר יוצרנו „מנתן שם לחוק לנו בנישואים, רבו כמו רבו, והצלחת הבית „נשענת על כשרון מעשי הזוג, וכאשר תגדלנה שלימות שניהם כן „תגדל הצלחתם; ובמעמד אנשי מדינתנו יבוקשו מהאשה כמה „דברים אשר בל ידעו הקדמונים, ובהעדר דבר אחד מהם יתמוטט „בנין האושר אשר הבית נוסד עליו ובשל עוזר ונפל עזור. הלא „לקח זה ממבוע נאמן, משפתותיכם שאבתי! ועתה העלמה הזאת „בלתי יודעת חכמת הכתיבה והקריאה, חסרון אשר לא להמנות! „כי ברצות ד' דרכי ואמלא ידי במסחור וקנין, ואכתת רגלי „לפעמים להתרחק נדוד מביתי, ובוא יבוא מכתב הצריך מענה „ותשובה נכונה בלי איחור, מי יענה לשואלו דבר? ומי יודע אם „פתשגן הכתב יקר הוא אם לא? מעוות זה רבים „חללים הפיל, וממבוכה ושערוריה בקניני אז אין להמלט. — „ואם לעיר אנכי לימים עוד, חקרתיה, כן הוא. ולמה, אבותי „היקרים! תפליאו כי עד נוע? רק העלמה המאושרת בכל דרכיה

בתוקף * 𝔅

„בתוקף ועוז בענין כתיבה וקריאה, היא האשה אשר הוכיח ד'
„לבנכם, היא תעלה על כלנה. שקר החן והבל היופי ובלע כסף
„בלתי נחשב בעיני למאומה, אשרי ושלותי משאלותי, וזולת זה אין
„עוד! — .

12.

מענה נתן העליב רוח אמו עד למאוד, ותפלא פיה ותחנן לבנה ותאמר לו:

„הסכת בני ושמע! דבריך מיוסדים על אדני הבחינה, „אין בהם נפתל ועקש, כלם נכוחים, כלם זכים, רק שמענו „כי עת לדבר. הלא ידעת וחזית אהבת אביך לבניו מאשתו „הראשונה גברה מאהבתו אל בניו הנולדים לו אחריהם ממני „עשרת מונים. כל מגמת לבו לראות בניו מאשתו הראשונה „שתולים סביב לשולחנו. ועיניך תחזינה איך ייטיב בנו בן „מניא ומקפיר אבישוע עד עתה! הילדים אשר חנן לי אלהים „כנכרים נחשבו לו, מאויי לבנו ומטרת חפצו להשליכם הרחק „מנגד. ואתה למה תתראה? אזור נא כגבר חלציך ללחום נגד „מחשבותיך, כי מי ירהיב בנפשו עוז להתמרר על המקרה אשר „מד' משפטו? הוא יפתח אוצרות טובו ישביעך מגשמי ישעו יריק „גשמי נדבותיו עליך, ישגה אחריתך ואושרך יפריח כעץ שתול על „פלגי מים. לך נא בשמחה לקראת חותנך! כי כן יכבד אדון „העולם מלך כל הארץ, וכל מעשיו טובים עלינו סלה. — "

בכל זאת נתן עודנו עומד נבוך בעשתנותיו כאיש שוכב בראש חבל, לא שחר פני העלמה ולא בקר את אביה כסדר החתנים. ויבא אליו אבי הנערה הקדרה וידבר אליו בדברים האלה:

„לא

13.

„לא תמול אנכי, ידעתי תהלוכת יושבי תבל מעת היותי
„עד היום הזה; אולם מנהגם ומשפטם לרגעים יתחדשו. מלפנים
„זאת בישראל אשר הצעירים יכבדו את הזקנים, לדרוש שלומם,
„ולשחר פניהם ראשונה יסעו, להם שמעו ויחלו נדמו למו עצתם,
„אחרי דבריהם לא ישנו ועלימו תטוף מלתם, ויחלו לזקנים כמטר
„ופיהם פערו למלקוש; ועתה התחלפו משטרי הסדר, להילדות
„ושחרות ראשית משפט הבכורה ומבטן מלידה ומהריון ילאו להסתיר;
„הילדות הולכת נטוית גרון ובגאון לבב, והזקנה כפופת ראש,
„תמוכה וכולעת על משענתה כמלאכת בעיניה. לחקו עלינו
„צעירים, על ימיננו פרחח יקומו, ויסולו עלינו ארחותם. —
„הן גם אנכי הוחלתי היום עד נוש, אמרתי כבד תכבדני בנואך,
„ובעפי רמוני. — —

14.

ויען נתן ויאמר:
„לא אדוני, לא כן אנכי עמדי! זדון וגבה לב מנת הכסילים
„ונבערי לב בעם המה; המתגאה על הנכבד ויבוש אין לו חלק
„בבינה וטוב ממנו הכסל. הלמענכם תחרון משפטך על כל צעירי
„ימים להכות כדינים על יושר? שבדי במרומים ועדי בשחקים
„נאמן סלה, כי מעולם לא הקלותי בכבוד זולתי ואף כי נישיש
„כמוך! ועד נשמתי בי בל ארפה חוקי הנטוע על תלמי האנושיות
„לכבד את כל אדם על דרך היאות, ידעתי כי לעיר אנכי לימים
„ואת ישישים חכמה, ולכן החוב להדר פני זקן — ואף למלאות
„חפץ אבותי בל יפלא בעיני דבר אשר לא אוכל לעשות בעבורם —
„כי מעודי הרגלתי לסור למשמעתם; ואם לא איפוא? מי יבזיני?
„רק הפעם — — —.“

וימהר האיש לשאול אותו: מדוע הפעם?

ויען נ ת ן ויאמר?

„אם תחללני אדני, אדברה ולא אבוש כי הציקתני רוח „בטני! מעת ידעתי בין ימיני לשמאלי גדרתי בעדי חוק ולא „אעבור, לכל תעלה בגורלי עזר כנגדי טרם אדע כי חלק לה „אלקים הידיעה ולא השה אותה במלאכת הכתיבה והקריאה, „למען יבטח בה לב בעלה לשלימות עניניו, כי בגלילותנו על „מלאכה זאת יסובו לידי הכלכלת המסחור והקנין, בלעדימו תהרס „שלותו מהר ונכון, ורק האשה אשר אלה לה הוכיח ד׳ לעבדך! —"

15.

כשמוע אבי הנערה את דברי נ ת ן, ויהיו לשכים ולצנינים בלבו, כמרורת פתנים בקרבו ויעמוד מרעיד ומשתאה. וכאשר חתר נ ת ן לבוא אל יבשת מזמתו להפטר ממנו, ולהפר מחשבתו, כן בערה באיש הזה אש התשוקה בהנה ובהנה להתחתן בו. ויחבר אליו מיודעיו לדבר על לב הנער, באמרם אשר חסרון הקריאה והכתיבה אצל הנערה אשר בה בקש תואנה, רק דבר קטן הוא, ולא יתן ולא יוסיף לצרכי הבית. אולם נ ת ן עמד כראי מוצק לבלתי הטות צוארו בעול ההתקשרות. הן! תמונת אהובתו הראשונה בת י ה ו נ ד ב מרחפת על דמיונו, והתלקחה בלבבו לדעה מה יעשה בו; והוא עומד כאיש תועה בדרך בלי לדעת אנה יפנה רגליו אם להימין אם להשמיל. ועתה באו גם אהובי וקרובי אביו לגלות לאזנו שמגמת אבותיו אין להשיב, לכן בל ימרה בכבודם ללא הועיל. גם אביו לבש רוח קנאה להתוכח ולהמתיק סוד עמו, ובתום לבבו אמר לו:

„בני מחמדי! בדאבון נפש ראיתי איך תקשיח רוח ללא לך „מלמלאות חפצנו, העקש רעיונך בדמיוני הבל, אולם פעלך מאפע!

„מאפע! הלא העלמה אשר בחרנו לגורלך יפת תואר וכה מכל
„שמן דופי, גדלה על ברכי אבות ישרים, כבודה לאשת חיל,
„מוכשרה לנהג הליכות ביתה בחכמה ודעת; טוב טעמה ומתק
„שפתיה עדות נאמנה על טהור רוחה. ועתה מה לך פה
„למרות רוחנו? ועל מה עוד תלונתך? ואנחנו נחכה ממך ועיני
„אבותיך לך מצפות שתהין לרצוננו לא על אופן לחן ומלות אנשים
„מלומדה, כי אם בלב שלם ובתודות אלף להוריך המתאמצים
„להיטיב לך. הסר מקרב דמיונך משאות שוא ומדוחים, המסיתים
„אותך להדיח מנך נדח. להוליכך בדרך לא טוב, במשעול מסורך
„בסירים וחרולים כסה פניו, נעו מעגלותיו! שטה מעליו ועבור!
„כל אשר השיאך לבך למצוא תואנה בעבור שלילת ידיעת כתיבה
„וקריאה אצל העלמה הבל ורעות רוח! העל זאת בלבד יכונו
„מצעדי גבר באשה? היבטח לב בעל בעניני קניניו על אשתו?
„אם שפרה נחלתו באהבת אשתו אשרי האיש וטוב לו! אם היא
„צופיה הליכות ביתה למען בל תאכל שפחה לחם עצלות, אם
„תחת עט סופר כפה תמכה פלך, מה טוב ומה נעים! ולו
„כדבריך, כי רק בזאת נאחז אושר הבעל, הלא עוד למועד
„חזון? עוד זמן די והותר להשלים החסרון הזה אצל העלמה
„עד תור האפריון. ואנכי חי אני, מוצא שפתי אשמור, כה יתן
„ד' לי וכה יוסיף! אם אשנה מכל דברי אלה! צור יעתק
„ממקומו, עמודי השמים ירופפו, ומבטח שפתי בלי ישוב ריקם! —"

16.

בהלוך אביו מאתו חיל ורעדה אחזוהו, תרגזנה כל עצמותיו. יוזבתו למלאות פקודת אבותיו ואהבתו אל בת יהוכדב הקיצבו מערכת מול מערכה, והמלחמה כבדה עד מאוד.

מאוד. עוד לא נחרץ משפט הדבר, מי תגבר על רעותה? מי תתפאר בעוז ובלאון? כפי המאזנים עולות ויורדות, כי שתיהן חזקות, ואלדים עשה גם שתיהן — ועתה באה גם אמו לדבר על לבו; שפתיה בטוב טעם תדברנה, ויעתר לה למלאות שאלת אבותיו. — שמחה ועונג להלו על כל פנים, טבחו טבח והכינו משתה ההתקשרות, הוזים ושותים במזרקי יין, חגו ונעו במחול ותבקע הארץ לקולם — רק נתן לבדו נאנח במסתרים, והמה שרו בשירים על לב רע, כי ריקה נפשו מכל גיל וחדוה, לא טעם לחם או כל מאומה, כי נדדו סעיפי עשתונותיו במעלו מעל באהבת נעורים אשר כרת עם בת יהונדב. הבקר אור והאנשים שלחו, ויבוא אלקנה ואשתו ובנם עם אחוזת מרעיהם בשלום לביתם.

17.

עוד לא נכבו שביבי שלהבת אהבת נתן לרעיתו הראשונה, עוד זעף חשקו הולך וסוער וכאבו נעכר יום יום. משמן בשרו ירזה, פניו דלים בבקר בבקר כשושנה נובלת עליה. אמו המשכלת התבוננה על התוגה הקוננת בחדרי לבבו, כי הכרת פניו הזועפים ענתה בו, ותחפוש לחבוש שברון לבו, לכן ספרה לפניו את כשרון העלמה המיועדת להיות כלתה, ואיך תמלא את ידה בשלות איזה ירקים בחריצות גם תקנה כשרון בכתב וקריאה, אשר אליהן נושא את נפשו. אולם לשוא עמלה להסיר דאגותיו, ודבר שפתיה אך ללא הועיל. —

18.

ויהי היום ואלקנה ואשתו הלכו לברות למו לחם בוקר, והנה איש אורח נהדר בא אל ביתם ויבקש לשחר פני אלקנה,

ולא

ולא אחר הנער המשרת להגיד על אודותיו, אבל אדוניו, והנה הוא קרוא אליהם. האורח התחפש והלטיר לשאול על מרכולת ממכר סחורות שונות, ויחשבוהו לכנעני סוחר בארץ, ויקראוהו אל משתה להרים לאכול עמם. ככלותם לאכול, התהלכו לגן השתול על יד בית אלקנה לשוח בין הערוגים, ויחפוש איש האורח למצוא עת כשר לדבר עם נתן לבדו בשלי, ויטהו אל קצה הגן בין הסבכים אלה ואלון, ויפן אנה ואנה, ובראותו כי אין איש וידבר אליו כדברים האלה:

„נתן רחימי! מעמקי לבבי לפניך יפתחו, אליך בל אתחפש,
„נבעו מלכוני לעיניך עד היסוד, למענך אסיר המסוה מעל פני
„אשר בו התנכרתי לעיני אבותיך! אזכרה ברית אהבה אשר
„כרתם, אתה ובת יהונדב יחדו, כפלאת אהבתכם זה לזה מני
„אז, מים רבים לא יכבום, ועוד עתה רשמי פניך יענו ויגידו
„כי שביבי אהבתה כלפיד אש בוערים בקרבך — — מה תחרד?
„למה זה נפלו פניך? מדוע זולגים עיניך דמעות? שמעני אהובי,
„והשיבני דבר דבור על אפניו באמת ובאמונה! — הנה כאשר
„באה השמועה בקרית רב מהתקשרותיך וכי ערבת נפשך לארש
„עלמה ממדינה אחרת, עלזו שמחו שוטני יהונדב עד למאוד,
„למען הרעימו התיעלו לגלות לו הדבר מהר ע"י שלישי. כשמוע
„הרופא את כל אשר נעשה, לא הי' בו עוד רוח, כי ירא מאוד
„לנפש בתו העגונה והרכה אשר לבבה נאחז מלירי אהבתה לך,
„כי אמר: פן תהי' לה השמועה לחרדת נפש ולמוקש חייה, בשמעה
„שהיא שדודה פתאום מאלוף נעוריה, ואיך ירא אב מרחם באבדן
„בתו הנעימה מחמד עיניו? — ויועץ בנפשו וישם לבו כחלמיש
„לגלות הוא בעצמו הדבר אליה, ולפקח אזנה לאט לאט לבלתי
„הבהילה. אפס דברי נחת הנוזלים בלשון רכה משפתי יהונדב
„לא הועילו מאומה, ובכל אומר ודבור הלמו רוח בתו כקרדום

פולת

„פולא בקיר הבית הולם פעם אחר פעם, ותפול בחלי העלב,
„ובשגעון רעיונים היתה שופכת נפשה ומאודה אל נתן אוהבה.
„נכח הלבנה הולפת ודלה, יגון ואנחה מללו מיטב דמה; עיניה
„אשר כברקים לפנים ירוללון, נחשבו ממעוף מלוקה; רגליה
„אשר כרגלי הלבאות ובאילות השדה דולגות, עתה רוחשות כקומטי
„אדמה; צללי מות שוכנים עלי פניה, שושני לחייה נבלו וקמלו. —
„זה עת לא נביר שחרה פני אביה, כי יחקור אם אמת ונכון
„הדבר, אשר נתן אהובה נהפך לאכזר לה ובגדו בה; או אם
„ריק הדבר, ורק שוטני ביתם בדאוהו מלבם? ולמען בוא אל
„מקור הדבר ולהסיר מלבבה תוחלת שוא, התחננה לו למען ישלח
„איש אמונים לבית אלקנה לדרוש ולחקור על אודות השמועה.
„ועתה בקיר שעשועים! אנכי האיש הזה אשר שלחתי הנה.
„הכר נא בתמים, ואל תכחד ממני! כי איך תשא פניך מרום
„ממום נפשך, אם תהתל בהענית עוד, להבעיתה בחזיונות שוא
„ורוח אמרי כוחש? למען תדע כי אין בלשוני רמיה, קח לך את
„מכתב זה לאות, הכתוב באצבע האומללה! — "

19.

יראה ושמחה, פחד ותקוה התקבצו באו יחדיו תוך פני נתן,
דמעות עיניו כמים נגרות ארצה, ובראותו אגרת מאהובתו
לא קם בו עוד רוח להוציא מלים בל יסכון בם. עד ארגיעה
התחזק ויפלה שפתותיו ונכה דבר:

„נמר רוחי ונשברון לבבי אגיד לך את כל ונוכחת. בל
„אכחד כי אמת ונכון הדבר אשר הוגד לכם גם על אודותי —
„אכם אשא אל שמים ידי כי לא בי האשם! נשה נאלמה הובלתי
„נגד רצוני לפשע זה; הענה בי צדקתי לפני משגיחי ממרום, היודע
כל

„בל תעלומות ובוחן חקרי לב, כי זמן רב נלחמתי בשרעפי, אם
„למלאות חובות הבן כנגד אבותי, חוק הטבע החקוק בלב כל אדם
„עלי תבל, או לבלע ראשית אהבתי הטהורה, קדש הרגשותי
„מאז, אל כלילת יופי, תמתי יקרתי. אולם קול מלאות שדי סוער
„והולך באזני: רב לך נתן! הקשב לקול הוריך ומולידיך!
„בן סורר ומורה הממרה את פי אבותיו, פלגות יאחזוהו, וכמוץ
„יסוער מגורן ילך לדראון! — ולא יכולתי מלט משא. ועתה
„ליר נאמן ויקר! הגד נא לה בשמי: סבות מתהפכות היו נעורי
„ולא נתכוני הפך זממי לראות חיים בשעשועי זמניות ימי חלדנו;
„אפס הרגיעי אהובתי, הרגיעי ודומי מעט! ימינו עלי הארץ
„כצל, מעטים ורעים הם, כטל משכים הולך יכוסו ואים —
„שם, בין שנאני שחק תתאחדנה נפשותינו אשה אל אחותה ברתוקות
„נצח; פה מסך מבדיל, חומה בצורה בינינו, שם לא יוסיף עוד
„גוש עפר הרגיז אותנו אשה מאת רעותה."

בכלות נתן לדבר וילך לו האיש לדרכו לשלום.

20.

לקץ ימים מעוטים קבל נתן מרעיתו בת יהונדב מכתב, ובתוכו כתוב:

„נתן אהוב יקיר לי! לא באתי עתה במכתבי להעליב רוחך
„ולהעליל עליך כי איש הפכפך אתה; גם לא להטותך
„מני אשורך להסיר לבבך מהעלמה אשר בעלת אבותיך הובאת
„בכפל רסנה! לא! הן מאז ידעתי תום לבבך ורק הלחץ הסב
„פני הדבר, ולכן מה לנו עוד לעשות? כי אזעק חמס יראתי פן
„ישאני עושני וחטאתי לאלהים בלשוני! גם ידי תרפינה לנתק
„החרצובות ביניכם, חלושה אני לפתח מוסרותימו! סבת מכתבי
„זה היום רק לחלות את פניך כי תפקדני אך הפעם בנקודת

„דריך המתוקים חרותים על לוח אגרת בטרם תלקח מעמי לעולם.
„אענדם לי למשמרת ולא יזיקו מחזיי נצח! והי' בצר לי ישיבו
„אמריך נפשי ותרפה יגון רוחי, בין שורותם יזהיר לי אור בהיר
„ויהילו נרם עלי ראשי לנהלני על מי המנוחה, לשכך תוגת מחלת
„לבי ולדבר ניחומים לי ולעצבוני. ואתה אהובי! חזק ואמץ, כי
„תפארת כחנו, ללחום נגד חיל הזמן ופגעיו; ואולי מאת ד' היא
„נסבה, והוא יעץ במעון קדשו להבדיל בינינו, לבלתי תת עונג
להצלחות עדן לנו פה עלי תבל, ולבלתי הנחיל אותנו ירחי אושר
„הצפונים לישרי לבב בארץ האמת — כי אם נתן לנו להתאחד
„בברית הנשואין מה ישאר לנו יתר עוז להתענג בגן אלהים אחרי
„המותה ולראות בהצלחות חיי נצח, אם כבר התאחדנו פה עלי
„ארץ הנשמה? לא! רק שם בצל שדי נתלונן ונתענג על רב טוב
„זה. — והי' בהניח לך ד', תשב שאנן באין מחריד, בעת תחבק
„שוכבת חיקך, תתעלם בחוג בניך, אז תתעורר רחמים וחמלה,
„תשלח הגיון לבך כמעט קט גם אל המאוללה קשת רוח העזובה! —"

21.

במגלת ספר כתוב בו רגש פנימתו השיב נתן את כל אשר נשאו רוחו על שפתיו אל אהובתו. — מעת הזאת נפל נתן בחלי העצבות — מעלאנקאליא — וידאגו אבותיו בעבורו, וייראו מאוד לבלתי תכבד עליו מחלתו, ויתיעצו להחיש נשואיו ולמהר עת אפריונו. ויתועדו יחדיו אל מועד הצבא למשתה אפריון, כתבו וקראו לקרוביהם לבוא ליום חתונת בנם כמנהג, ובבוא יום זה שמחו כלם ורקדו במחול, רק פני נתן זועפים כתמול שלשום, ישב בתוך השמחים באין אומר ודברים, קיים וקבל עליו כל הנעשה עמדו, ולבו בל עמו באיש גדהם.

לעת

לעת קץ זמן משתה חתונתו נסע נתן עם אשתו למקום ובית חותנו. המרחק והפירוד מאהובתו הראשונה, גם יתר תענוגי הזמן עממו מעט מעט את רשפי אהבתו, עד בלי השאיר לה שריד ורושם בלבבו; אפס בכל זאת לבבו בלתי פונה באש אהבה אל אשתו להתרפק על דודיה; כשואן הנלאכים מלא רק בשפתיו, ולבו רחק ממנו; גחלי ריב ומדון בוערים באפר ודשן, כמעט כלהטו לאש מתלקחת באין מכבה, לולא חמיו החכם אשר שכך חמתם והמריבה נעצרה. גם בת יהונדב נתפתת להפרת אביה ותנשא לאיש אחר, אמנם לא עלתה ארוכה למחלתה, תוגיון רוחה התגבר עליה, קול פחדים באזניה להבהילה, הכתה בתמהון לב ותשתגע ותמת.

22.

ויולדו לנתן שלשה בנים ושלש בנות מאשתו זאת, ויהי בכל דרכיו משכיל, הצלחת הזמן משחקת לפניו בכל עת; אמנם לא מלא מרגוע בלבו על דבר האשה אשר לקח, כי עודנה לא מלאה חן בעיניו; גם איש שונא את חמיו עויין גם עליו ויעמוד לשטנו. רק שפעת ד' וברכתו הניסו כל עניני היגון ממנו, ובכנפיהן מלא מרפא. ויעמול נתן לשקוד בחריצות על דלתות המסחר לכונן אשורו בעמודים, אמן וחזק לבלי חת גם למרחוק, וכאשר יזם לעשות ד' הצליח בידו.

23.

לעת קץ שנים שנים לקח. גם גד לו אשה בת איש נכבד ושוע מעמנו בעיר הבירה, נערה יפת תואר ויפת מראה, יעלת חן וטובת שכל, דרכיה דרכי נועם בחכמה ובלשון. ברב שכלה

ומתק

ומתק שפתיה חגרה עוז להטות את אישה האחוז בסבך ההוללות והסכלות אל דרך סלול וישר. גם חמיו וחמותו התאמצו לנהל את חתנם ברסן ההסתפקות הנאות להולכי בתמים.

24.

אבישוע עודנו כרוך בעקבי התענוג לבלות בהבל ימיו, פזר כספו ורכושו בשעשועיו עד כי הוריקה אמתחתו ותם הכסף כלה ונחרצה. לרוות נפשו השוקקה למותרות, נכל רע לפתות את אביו בערמה ולשאול ממנו סך רב, ככה עשה פעמים רבות. כראות חנה את הרעה המוצאת לה ממנו, פתחה פיה בחכמה ודברה על לב בעלה, אשר יתן חוק וגבול למדת טובו לבנו הרע ולהסך בעדו כי לא זאת האהבה הנאמנה אשר בה ייטיב אבישוע לעדיו, רק יוסיף סרה על ידי כן, יבעט יותר ארחות מוסר והסתפקות, בהיות לאל ידו לרוות תשוקות רוחו. אבל! אהבת אלקנה אל בנו ראשית אונו, ונדבת לבו הטבעית אשר הזקינה שרשה בקרבו, המה גברו על עצת אשתו, ויט אוזן אל בנו בן מביש בהתחננו אליו, ויחרף נפשו לסבול ריב ומדנים מלה וצעקה של אשתו בעבורו, בכל עת אשר זעקה חמס על מורך רוחו וחולשת שכלו. כאשר רבו המדנים וכעת כן גדלו הריסת ביתם. אז קראה חנה את בנה גד מעיר הבירה אשר נטה אהלו לגור שם, כאשר נפשה ידעה כי רק הוא יעזור ברוח אביו. וכאשר מאן גד לעזוב עיר הבירה הוסיפה לבקש ולכתוב במענה רכה ובתוכחת מגולה; ואז שמע לקולה ויבוא אל בית אבותיו הוא ואשתו. בראותו המבוכה בבית אביו, ואת אחיו אבישוע כי ברע הוא, וילך הלוך שובב ופרוע, וישאל מאמו שתתן לו מכתב תוקף, חרות בעט משפט, שלו המשפט לצאת ולבוא בעניני ביתה, כי רק בזה יוכל להכיר המפגע הרובץ בשלום בבס, ואמו לא מנעה ממנו את מבוקשו למען הישיר דרכה.

בבית

25.

בבית אלקנה היה סופר מזכיר במרכולתו, ושמו מחלון. תבונת נפשו רק לבלוע בלע להיות נובל מרמה ולאסוף הון לא אמר: הון! בכל זאת רמה את אדוניו להאמין לו כי באמונה הוא עושה ועל פיו ישק כל דבר ביתו. בראות אבישוע אשר יד מחלון רב לו לנהל את אביו באשר יקפון, וכאשר ישא האומן את היונק אל אשר תשאנו רוחו, ויתחכם במרמה לכרות ברית עמו, ויעור את עיניו בתתו לו שוחד משאות ומתנות, ומחלון גם הוא היטיב לו בעבור זאת ככל אשר יזם. ותקח אוזן גד שמץ מתחבולות אחיו עם מחלון הסופר ויארוב עליהם לסכל עצתם. וכאשר ראה מחלון כי קם גד לשטן לו, ויירא לנפשו פן יודעו מלפוני מזמותיו, ומרה תהי' באחרונה, ולהסיר המכשלה הזאת אלה פני גד בנדיבות, וקרא בכל עת לבלע מזמות גד, לתמוך בימינו ולהושיע לו בכל נכליו ומרמותיו, ובעבור זאת הניא לו גד לעשות כל אשר חפץ מבלי להיות פוצה פה ומצפצף נגדו. ועתה ישב מחלון בשקט ושלאנן ויגנוב את לבב אדוניו באין מעצור בהרשונה.

26.

שני האחים, כתן וגד, אף כי השתנו במזגם זה מזה כרחוק מזרח ממערב, עוד היתה ביניהם ברית אהבה נראה לעיניהם, יען כי רחקו איש מאחיו ועסק מסחור זה בלתי שוה לעסק מסחור אחיו. אמנם כמעט הניא המקרה את האחים האלה גם יחד, ומהר התעוררה רוח הקנאה ביניהם, והשמיקה שנאת אחים פורה ראש ולענה, כאשר תחזינה עיני הקורא.

27.

פעם אחת בא נתן עיר מולדתו, לבקר את אבותיו, וישמחו לקראתו; גם גד אחיו שמח בבואו כראות פני אלהים. בעת הפטר נתן ממנס ללכת למחוז חפצו הביתה ויבקש גד, אשר נתן יקח ממנו שטר חוב — **וועכסעל** — כתוב וחתום מאת איש סוחר הגר ארבע פרסאות ממקומו, ולבקש ממנו כסף הכתוב בו, ונתן הרבה לו למלאות בקשתו, ואיך ימאן בשאלת אח אוהב? טוב לכל כאשר היה נתן, איך ימנע הטוב מאחיו? — בבואו לביתו וישקף על השטר, ויד חרוצים אשר עשתהו עשיר, היא תורנו לשלוח מהר אל הסוחר פעם אחר פעם לשלם הנשי לאחיו; ברב עמל ויגיעה שלם לו הסוחר אפס קצהו, ועל המותר ביקש הסוחר אשר נתן יוחיל לו זמן קצר ואח"כ ישלם לו על יד, רק שיכתוב לאחיו כי הוא שלם לו כל החוב, ויחשבהו לו לצדקה. ויען שהסוחר היה איש נכבד ומהולל במקומו ובשנאתו יכול להגיע לנתן היזק ופגע מסבות שונות, ירא נתן לנפשו להשית איבה בין עצמו ובין הסוחר והתרצה אליו לקחת נשיו מעט מעט, ולגד אמר שׁשילם לו הסוחר את הכל, והוא השלים וגמר את השאר מכספו.

28.

ויבא היום, כאשר נסע נתן למחוז חפצו בעסקיו עבר דרך עיר מולדתו עוד הפעם ויט לאבותיו לדרוש שלומם וטובתם. גד לא היה אז בביתו רק אשתו אשת חן ספרה לו, שבעלה האמין והקיף שנית להסוחר הידוע סך רב, ותפצר בנתן לדרוש ולקחת הכסף ממנו כבראשונה. אכן נתן חדל הפעם למלאות משאלתה, לבלתי היות לפוקה ולמכשול לשכנו

הקרוב

הקרוב אליו ויושב לבטח אתו, ויסע נתן לדרכו. הוא עודנו בדרך, ואשת גד שלחה השטר חוב למקומו. ויהי למועד הלבנה ומוגבל לשלם, ונתן הי' עוד במסעו בדרך, וישלח סופר נתן ליד אל הסוחר במגלה עפה, שימהר ויקים לשלם נשיהו, והסוחר השיב בתחנונים ליחל עוד שבועות שנים עד בואו ממקום פלוני אלמוני, ואז לא יאחר לשלם. כאשר נשאר דברו מעל, ויוסף הסופר לשלוח אליו ולבקש הכסף, ואין קול ואין קשב, ותחתיו בא מהסוחר מכתב נהי וקינה בו ספר כל התלאה אשר מצאתהו ואשר קרתו, כי (לפי דבריו) קמו שודדי לילה ויחתרו בביתו בחשך, גזלו וחמסו הכל כאשר לכל, ככסף כמרגלות, ויניחוהו כיום הולדו ערום ועריה. — בבוא נתן אל ביתו וישמע כל זאת, היטב חרה לו, ולא אחר מלשלוח את שטר החוב לאחיו, ויכתוב לו כל אשר קרהו. גד לא ענה לאחיו מטוב ועד רע ויהי כמחריש, רק במקום המשפט זעק חמס על נתן שהי' בעוכריו במעלו מעל לטמון ידיו בגלחת מבלי לעשות כחוק ומשפט דת המדינה בדבר המחות — פראטעסט. — הסכסוך והמריבה בעבור זאת הי' הולך וגדול, וכל ההשיונות לעשות פשרה ביניהם לבוא כעשו, עד שבאו אבותיהם לשכך ריבם, והזילו הזהב מכיסם לבנם גד איש תככים ומרמה, וקולות כאלות ומדנים יחדלון.

29.

ויהי לתקופת הימים, ובן משק מרכול נתן, ושמו אליעזר, הלך אל עיר הקרובה בעסקי אדוניו, ויפגוש שם את גד אחי אדוניו. אחרי דרישת שלום זה לזה כנהוג, וידבר אליו גד כדברים האלה:

„הן כלחלתי לקחת בעד חוב אחד אשר חייב לי אחד,
„כממי לבע סטים — **אינדיגא**, — ובמקומי אין איש לובע,
„ובפלך אשר אתה שם רבים האומנים הלובעים, אי לזאת
„שמעני, וקח את כם הלבע במחיר ארבעה כסף כל ליטרא
„כפי אשר הושת עליו השער מבעל חוב שלי, והיותר אשר תשיג
„במכירתו כחלוק יחדיו. והי' אם לא תוכל למכרו שם, שוב
„תשיבכו לי! —"

א ל י ע ז ר, אשר לא ידע עוד את ג ד, ולא הכיר תחבולותיו, לקח את כם הלבע ממכו ומכרו במקומו. תוך ימים מועטים נסע כ ת ן בעלמו אל עיר הנזכרת בעסקיו, וירא שם את מ ח ל ו ן הסופר אשר לאביו. ויבוא הסופר לשאול את כ ת ן אם יחפוץ לקנות מין סם לבע — **שנעקקענאינדיגא**, — ויען כ ת ן ויאמר: מעולם לא ראיתי ולא שמעתי מסם זה! ויבטיחהו מ ח ל ו ן כי הוא מהכבחר מכל מיני — **אינדיגא** — בטיבותו וטובו, ויוליכהו אל בית אולרו ויראהו ללמו ודמותו, ויקן כ ת ן ממכו איזה כדים במחיר אשר הסכימו יחד, ויתן לו עשרים ושמנה שקלי זהב — **דוקאטען**, ועל המותר נתן לו מכתב ערבה — **קרעדיט בריעף** — מגדולי עיר הבירה. ויסע כ ת ן משם שמח וטוב לב בחשבו כי הפעם הצליח במשלח ידו בסחורתו אשר קנה מאת ג ד אחיו.

30.

בשובו לביתו ויקרא לאומן לובע למכור לו הלבע, וכאשר ראה האומן את הסחורה, ויאמר לו כי לא ראה מימיו מין זה, גם לא שמע שמץ מכהו, ובל יוכלו הלובעים לספוק ממכו, כי לא יכלא לכל מלאכה. למען התוכח ולבוא

על

על תוכן הדבר, שלח נתן מהצבע אל העיר הקרובה אל בית מלאכת הצבעים — **ישענפערבערייא** — לנסות את המין ההוא שם בכור הבחינה, ואומן אחד קנה ליטרא אחת ממנו לצבוע את בגדיו בו, אפס מהר באו ענו ואמרו כלם פה אחד, שהצבע הוא ממין השפל בל יסכון לעבודה ולמלאכה; וימהר נתן ויסע על גפי רוח כעסו אל עיר אביו להשיב הצבע. ומחלון התנכל להצטדק על תרמית לבו — אכן! נתן ראה והבין יפה שמחלון הערים סוד עם אחיו נגדו, ויתיעצו יחד לרמותו, ותבער חמתו על אחיו הבליעל וכמעט הכו זה את זה באגרוף, לולא כי באו גם בפעם הזאת אבותם, להשיב חמת האחים. גד השיב את מכתב הערבה אשר אחיו נתן לו; רק העשרים ושמנה דינרי זהב אבד נתן ולא ראה ממנם אף קשיטה עוד.

31.

בכלות שנה פגש גד עוד פעם אחת את אליעזר בן משק מסחור אחיו בעיר הבירה, טרוד בעסקי אדוניו, ויבקש ממנו שיקח אליעזר ממנו סך מטפחות — **טיכעל** — על היריד למקום פ** למכרם שם, והוא יתן לו שכרו חלף עמלו. אליעזר האמין לו, כי באמונה הוא אתו, ויבטיחו שימלא חפצו כאשר לאל ידיו, ולא דמה שמחשבת און ותחבולת רמיה בקרבו, ויתן את הסחורה באניה אחת להביאם על הנהר אל מקום תעודתם; אולם רוח סערה התגעש בזעפו ויעצור את האניה מלבוא לעת המיועדת למחוז חפצו עד אחרי כלות השוק והיריד. כאשר שמע נתן מהדבר הזה, וכראותו הקופה עם הסחורה אשר שלח לו בן משק ביתו מגד אחיו, ויעמיד

משתאה, ויחר אפו בידעו את זדון לב אחיו ואת כל אשר קרהו עמו. בכל זאת נכמרו רחמיו על בשרו, וימסור הסחורה ביד איש מיודעו למכרם. לא היו ימים מעוטים, ונתן קבל אגרת מן מיודעו הלז על דבר הסחורה, שאין לאל ידו למכרה בעד השער אשר קצב אליהם, כי אין קונה אותה; ובלעדי זאת חרפה היא לו לעשות מסחר וקנין בגלויי סחבות כאלה ולהונות את זולתו בהמה. לזאת ימהר לקחת את הסחורה ולמכרם כטוב בעיניו. וישלח נתן האגרת אל גד אחיו; אבל הוא ענהו: „מה לי ולך עם הסחורה אשר קנה אליעזר „מאתי לנמיתות? לכן הזהר לבל תאחר לשלם מחירם את הכסף; „כי אם מאן ימאן אליעזר אדרוש מידך בפלילים בשער „השופטים!" ויבואו גם הפעם אבותיהם הישרים להסיר אבן נגף מרגליהם, כי נודע להם מאמר המלך:

את נפשע מקרית עוז, ומדנים כבריח ארמון.

הקורא הנעים ישפוט בעין שכלו על שני האחים האלה! איך נבדלו זה מזה בתכונת מזגם, וכמעט נתקו מוסרות ברית האחוה מאין הפוגה, כאבדו ונשברו בריחי רגלי הטבע אללם, לולא אבותם אשר עמלו להכיר שנאה מלבבם.

32.

נתן הלוך הולך וגדול ובכל אשר יפנה הוא מצליח, ידיו רב לו בכל מסחר וקנין, עשירים ונכבדים לא נלאו ממנו אמונתם, והיכליהם פתוחים לפניו; והנה מקומו מקום מגורת אומנים רבים ובתי מלאכות, הקונים צמר לעשות בגדים — טוב — לאין מספר, אשר בעבור זאת הוצרכו ללות כסף באשר מנתו. נתן לוה להם אבל לא בנשך ובמרבית המונן את

דם ההון ומיבש גרם המסחור, רק בערך ראוי אשר הי' נקל להלוים, וקבץ על יד הון רב על דרך יושר; גם אנשי עירו השיגו חיל, כי לא חדל ממכס בכל אשר שחרו פניו, ומוצא לכסף אשלו מלאו. ככה עשה נתן איזה שנים עד יצאה אש פתאום ותאכל את עיר כלילת יופי ורכוש יושביה, אשר על ידי זאת אבדה עוזה ותקפה במסחר, הלכה לה שפעתה, ותלך מטה מטה.

33.

בעת ההיא חותן נתן נפל למשכב על ערש דוי, כי חלה מאד בחלי האבן אשר מימים רבים כאבו זה נעכר, ויגבר עליו עד מאוד וימת במכאוביו; ויתאבלו עליו אנשי ביתו, ויבכו עליו שלשים יום. מכל קניניו אשר הניח אחריו לא ירש נתן כי אם איזה אלפים כסף, גם בית קטן בקירות רעועים ומעי מכלה, ועל ידו היתה ברכת מים גדולה. ויתאמץ נתן לבנות שם ביתו ולחבר אליו בית מלאכת — **פאבריק** — כי הברכה נתנה מימיה לכל מלאכה להפיק רצון בעליה בית־ שאת, ולמען התם חפצו בבשרון הזיל כסף רב, כי אומן הבונה קלקל מלאכתו מלאכת רמיה, ולהשלים את חקו אשר אליו נשא את נפשו, קצרה ידו, כי לחסרון ידיעתו הוצרך להרוס את אשר גמר, ופעמים רבות לשוא עמלו הבונים, ואחר יגיעה גדולה עד למאוד התמו את הבית בנין מפואר על מכונו.

34.

הקנאה וצרת עין — **מיסגונסט** — שתי אחיות תאומות עמדו מנגד במחרישות, וקפצו פיהן כל זמן אשר השביען

נתן

נתן ומלא מלתעותיהן. אך כמעט משך ידו מרוות נפשותן השוקקות מסבות המתהפכות עליו, והנה שתי בנות עלוקה חרקו שניהן עליו, ומזגו לו כוס תרעלה ממסך פתנים, שלחו אלי דבה ודופי לשדד ולהרעיש שלומו וטובו פתאום, ותהי ראשית מלאכתם להבאיש ריחו בעיני גדולי ארץ אשר תמכוהו והאצילו עליו מטובם — וישמיעו בקרית חוצות, אשר על ידי פזור הכסף בבנין ביתו הבנוי לתלפיות התמוטטו עמודי מלכתו, ואין לאל ידו לשלם את נשיו למועד המיועד כי רב הוא. בכה התנכלו מכלימיו בלי חשוך עד כי רבים מנוגשיו הטו אזן לקול המרעישים, והנוגשים אצים עליו בלילה אחד על תשלום שמונים אלף זהובים. אז גברה המבוכה בעסקיו, ואף אם אמנה אשר ממכריו באוצרותיו היו די רב והותר לשכך גלי המהומה מעליו; אולם הזמן הי' קצר למכרם ולשלם כסף פדיום, ואחוזותיו אשר נתחייבו הנשים אחרים לו בעדיפו על הכסף אשר ימלא לו על חצי הסך אשר שאלו גדולי הסוחרים לו. עודנו נאחז בחבלי הדאגה כדת מה לעשות, וישלח את א ל י ע ז ר לשחר את אבותיו בעת צר לו. גודל יקר רוח אביו וביותר אהבת ח נ ה אל בניה נתנו תוחלת ותקוה שארוכתו מהרה תצמח, לתמוך יד בניהם בהתחננו אליהם; אבל שני אחיו הרעים א ב י ש ו ע ו ג ד קמו לשטן לו ולסכל עצתו, ולהבדיל את אבותיו מלעזור לו. רק בזאת הבטיח לשוך בעדו, אם יתן ערבון במרכולת מחיר הכסף אשר יתן לו. גם את זאת קיים וקבל עליו א ל י ע ז ר, ונתן שלח להם סך נמר בערבון. אפס גם בכסף אבותיו קצרה ידו לקרוא דרור אל נכה רוחו ולהיות חפשי מנוגשיו, לולא שדי ממרום, המפאר ענוים בישועה, מלט אותו משחיתותם.

35.

תוך המצור ומצוק בא אליו אדון אחד ובקש שנתן יקח ממנו עשרת אלפים זהו' בהלואה בתרבית קטנה, ונתן מלא בקשתו. גם בעל מלאכה אחד, אשר ארש אשה והשיג בנדה שלה סך כסף, ולא אבה להשאיר אצלו הכסף מטעמים נמוסים, גם הוא נשא את עיניו להתחתן לנתן, לקחת ממנו כספו בנשך קטן, וגם אליו התרצה נתן. אלה הועילו לחזק בדקי עמודי מסחרו ועבודתו, לשכך חמת נוגשיו ולנהלו אל רגל ענינו כמשפט הראשון. וישב לבנות ביתו ביופי ובתכלית מכל אשר הי' לפניו; שונאיו חזו ויבושו, גם מכיריו ומיודעיו אשר הטו אזן לקול הרוגנים, הכירו עתה שרק זדון לב ורוח רמי' בקרב מלשיניו, ויתמהו על הרעה והמצוק אשר אנו לידו, ויבטיחוהו מחדש אהבתם וקשר ברית בינותם.

36.

ברבות שפעת נתן, וארובות המסחור נפתחו לו להריק עליו ברכות שדי מעל, ונתן עודנו מחזיק בתומתו, מגאון ורם לבב לא ידע, וכל מגמתו לעמוד על ימין נגש ונענה ממתנת ידו ודי יכלתו. פעם אחת שמע כי אבותיו דואגים בעבור חסרון אלף כסף לתת ולהשלים מהר של בתם הצעירה, ולא יכול נתן לראות את הלחץ ודחק אבותיו, וילוה להם הכסף להכלה ולפליטה גדולה. כהנה וכהנה דרש טוב לזולתו, וישרתו וצדקתו עמדו לו לשם ולתפארת.

37.

אשת גד, האף אמנה שאהבה את אישה ברוח נאמנה, אולם התנגדות והבדל תכונתם גדלה למאוד, ודרכיה גבהו

מדרכיו

מדרכיו כגבוה שמים מעל הארץ. היא מתאמלת לחדש רוח נכון בקרבו להדריכו במעגלי צדק ויותר הוסיף כיה העמיק שאולה, נלכד ברשת תאותו ואל דבריה לא שעה. בראותה עתידות לה ולבניה ביום מחר, רבו דאגותיה ותוגיון לבה, ועלבונה הקדיר ימי עלומיה במבחר שנותיה, ותגוע ותמת ותאסף אל עמיה. אשה יקרה! הרגיעי שם, הנפשי ממוקת לבך כה! במותה אבד בעלה אשת חן תומכת כבוד; שתי בנותיה הקטנות אבדו באשת חיל זאת אם נעימה ותומכת תבונה; וכל העם בוכים למשפחותם באבדן אשה גומלת חסד ודורשת טוב לעמה. אי, חסרון לא יוכל להמנות! —

38.

האיש אמנם כי מיתת אשתו חרב קודרת היתה ללבו ורוחו נמחץ, אולם לא ארכו הימים, ורוח היגון הלך הלך ממנו, פגעיו וחבורות לבו חבשו, וילך כצעד בצעד לקראת ההוללות, ולא זכר עוד את אשתו וישכחה, ויפזר רכושו עד כי קצרה ידו לכלכל ביתו על דרך יאות ונכון; גם מסחור כשתן אשר לו לא עמדה לו לתת די מחסורו, ויבקש לו עזר בדברים הבלתי נודקים. נשים ידינו למו פינו מלהזכיר פה בתולדות ג״ד דברים אשר עשה ואשר קרה לו למענם, כי המה דברים בלתי ראויים להכתב. רק נאמר, שגם כה הראה כי תן, שאדם מרגיש ואיננו כאן הוא, וישכח את כל התלאה אשר מלאתהו בעבורו, לא נגד מרחוק מנגד נגעו רק דאה כנשר להציל ולפסות גנן והמליט אחיו מצרתו, ולפדות משחת נפשו.

39.

התאמין קורא נעים אשר עתה בלאת גד לרויה שב מדרכו הרעה? לשוא תאמין ככה! אולת הקשורה בלבו, כבהם אז כן כהם גם עתה, ויעגב על פלגשו אשר למראה עינים לקחה לרבת ביתו — ווירטהשאפטערין. — מכחרו נכסתן הלך וחסר עד כי תם בכליון חרון. אז בחר להתעסק במשפטים ולטרוף באשר יוכל על ידי ערעורים וסכסוכים.

40.

גם רכוש אלקנה נמק ונמג מעט מעט כי שקתו לו בניו זה בכה וזה בכה, עד כי קצרה ידו מלהטיב לזולתו, כאשר שאפה רוחו ונסה עד הנה לחון ולחמול. בכל זאת בנו אבישוע עמד במנהגו להתעדן נפשו בהוללות ושמחה, ולא לבד כי הולאותיו העדיפו על שכרו עשרת מונים, רק נרע רבן על משכתי התענוגים עד כי נושה אחד בא לנגשו על סך עשרים וארבעה מאות זהובים. ויבקש מחסה ומפלט אצל אביו, כי ידע תכונת אביו הטוב, וכי נקל לפתותו לשלם כסף הנזכר תחתיו, ואף אם אמנה שאשתו החכמה התעוררה לקראת בעלה והעקה לבלתי חמול עוד על בנו בן מביש, עוד נכמרו רחמיו גם הפעם לתת לו את הכסף, ורק בזאת שמע לעצת אשתו שבנו הוצרך לחייב את עצמו לשלם חצי כך הנזכר, שנים עשר מאות זהו', מסך שנים עשר שנה, מאה זהובים לשנה, ועל זה מכר אבישוע חלק ביתו דהיינו שטח העליון בערבון, שאם לא ישלם את אשר קבל עליו, יקום חלק הבית זה לאביו או ליוצאי חלציו מאשתו השנייה.

41.

וגד בא אל אמו נערמה להתיעץ עמה בדת מה לעשות בכסף אשר לוה אביו לאבישוע, באמרו, שברבות הימים יוכל אבישוע לפתות את אביו להשיב ולהחזיר לו מכתבו חנם אין כסף, ולמען הסיר מכשול זה יען לה, שאמו תסב הדבר שאבישוע יכתוב הערובה על שם גד כאלו ממנו לוה את הכסף, ואז בלתי לאל יד אביו לחון חנם את אבישוע עוד. ותאמר אמו בתומתה בלבה: טובה עצת בני גד, וליתרון ולתועלת כל שאר אחיו כל עמלו וחריצותו. ותסב, שיחתם מכתב הערובה מיד אבישוע על שם גד אחיו כרצונו.

42.

גם מועצות ותחבולות גד ומחלון הסבו כשלון ומפלה לאלקנה ותבלענה את רכושו כלה שחת, כי בעת ההיא יצא דבר המלכות במדינתו להרים מכסת ערך קצוב מכל מחיה וכלכלה — קאנזומציאנסשטייער — וזאת יוכל כל איש לקחת בקבלנות העודף להרבות שכרו — פאכטווייזע. — וגד ומחלון התאוו תאוה להסית את אלקנה, ולפאר ולהדר ולשבח את הדבר בעיניו, שריוח והצלה יעמוד לו מזאת, להרים ביתו אשר כתמוטט, ולעשות לו שם ותפארת, אם ישלח ידו לשכור בקבלנות את התרומה הזאת, והם יתחברו אתו שכם אחד, רק יתן הוא ביתו ונחלתו למבטח, כי כן דת המלך על כל דבר תעודה עד ימלאו ימי שכירתה, ובחלקת לשונם פתוהו ויעתר למו, ויתן להם תוקף ועוז לשלוט בעמלו. איזה שנים עברו כמעט, וירא אלקנה כי בני ביתו רמוהו ותחת שואה התגלגלוהו, תחת חטה יצא לו חוח, כי נחסר כסף רב מלשלם שכר הקצוב, וסבל החוב כפל על אחזת נחלתו לו ולבניו אחריו למשא.

כל

43.

כל התלאה הזאת והריסת העמודים אשר עושר אלקכה נשען עליהם, פעל גם על מזג בריאת אשתו הישרה. אחר לידתה אשר ממנה עמדה הרגישה כאב מתחת זרועותיה; ראשית דוותה היתה מלער, אפס אחריתה שגאה מאוד. לשוא אזרה עוז לכלכל מחלתה, במקום באבה פרקו אבעבועות עלתה כלה, ונגע הלרעת למחה באחת משדיה. אז קראו הרופאים למהר במזור ותחבושת לשכך כאבה הגדול, לבל תתפשה מחלת הנגע, ויתאספו הרופאים להמתיק סוד יחדיו ויאמרו כלם פה אחד, שרק על ידי גזירה — חאפּוטאַחטאַיאָן — תמלט מן המות הרובץ במחתרת. יען שהמלאכה הזאת כבדה ורק איש מהיר מאוד, אשר רוח חכמה בקרבו, יהשב בנפשו לכלות דבר מלאכתו כמשפט, ולא יקטא, וילוו אותה שתים דרכה אל עיר הבירה, מלאה רופאים מפוארים אומנים מומחים. ויאילו בני ביתה למלאות מלות הרופאים ויביאו את חכה שמה.

44.

שלש פרסאות הרחק מעיר הבירה גר אחי חכה, איש ישר ויקר ערך הולך בתמו, כשמעו את שמע אחותו ומכאוביה, ויחרד האיש וילפת עד מאוד וימהר לבקרה. איש תם זה עזב כל עניני ביתו ביד זרים לאהבת אחותו ואהבת אכזרית המתרגשת בקרבו. — כהתוועדו פה רופאי העיר וגזרו אומר, כי רק על ידי — האַפּוטאַחטאַיאָן — תכיל גופה מירכתי בור; ואם הודו ולא בושו, שגם בזאת תחרוף נפשה לסכנה גדולה, אפס מה לעשות; אם פשתה בחליה הנגע? — וחכה ידעה את אשר יעצו הרופאים, וכי הייה תלואים מנגד, וכפשע בינה ובין

המות, ותתאמץ לשום עין על עסקי בניה, מעת יצא דבר ריב ומצה שלה עם בעלה על דבר פזור הונו לאבישוע בנו ותאלצהו לתת כל רכושו זולת אפס קציהו בידה, והיא שלטה בכל הרכוש לבדה; ותירא לנפשה פן תישן המות, ובעלה ישתרר בהונה כבראשונה לתת חילו ומאודו לבנו אבישוע, ובניה יהיו חטאים ונעדרים מכל הטוב, לזאת התיעצה עם אחיה לשלוח ולקרוא איש מליץ יודע דת ודין לכתוב את אשר תצוה על ביתה וקניניה; גם קראה בשם בנה כהן, למושל על כל אשר לה ולאב היתומים.

45.

כשמוע גד כי אמו שוכבת על ערש דוותה ומרחפת בין חיים למות, שת גם הוא דרכו אל העיר אשר היא עתה שם, ואתו אשה סוררת נלוית לנו בשם משרתת לפניו; ולמען הסיר ממנו עקשות פה הוליכה אל אמו ותשרת אותה ותכלכל גופה. ותתן לו אמו חמשה מאות זהובים להוצאות ארוחתה. פעם אחת הגידה לו אמו כי גונב מאתה בגד יקר חטובות אטון, ושאר חפצים, ויען כי אין נכרי בביתה זולת האשה אשר הוביל שם, מאת מי הרעה הזאת בלתה ממנה? ובן מביש ומחפיר זה חפש להצדיק שגלתו, וחמתו בערה בו עד שהקל בכבוד אמו, ומרוב כעסה ודאבון נפשה נפלה בחולי קדחת. הרופאים חקרו אחרי סבת מחלתה, ויפקדו שיעזוב בנה גד עם אשת חרפתו בלי איחור את ביתה; ויעזוב בית אמו אבל לא את העיר, ויעתק אהלו משם אל בית מלון אורחים אחר, וילך שובב בדרכי לבו הנשחת ונלגשו עגבה עליו. בכל עת אשר הזהירו אותו אמו שילך וישוב לביתו למקום משכנו, השיב גד כי הוכרח להתמהמה שם באודות מסחרו; וכאשר שאלה אמו ממנו חשבון על חמש מאות כסף אשר נתנה בידו יום אחד טרם נסע ממלונתה, מצאה למורת רוחה שגם כל מחסורו הוציא מכסף הלזה.

יום

46.

יום יום גברו עליה החלי והמדוה, ועיני אוהביה רק למעשה הגזירה מיחלות, ויסכימו למהר ולהחיש במלאכה זאת, אשר בלעדה אין צרי מזור ותרופה. אחיה הנאמן הביט בצרת נפשו כי דבר נחוץ הוא לקרוא את בנה נתן ליום המיועד והנורא, וימהר נתן על כנפי רוח האהבה כאשר ידאה הנשר, למקום משכב אמו. בבית התפלה הרבה תפלה וצעקה, נפש נענים השביע, לעניים מרודים פרס לחם, פזר נתן לאביונים, ולרופאים הבטיח משאות ומנות.

47.

וחנה היא מדברת אל בנה לשום עין על בניה ואחיו הקטנים, ולהיטיב אחריתם להשקיף על עסקי רכושה, לדעת ולהבין מי אשר לא שילם את נשיו עודנה, ולשלם לאנשים אשר היא חייבת, ובבירור החשבון וימצא כתוב כי בנה גד עודנו חייב ששה אלפים כסף. מרוב כעסה ושיחה אשר היתה לה עם בנה גד התיעצה להעבירו מנחלתו, ולתת מנתו לאחיו האחרים. —

48.

בכלותה מלכתוב ולחתום את משפט ירושתה נקבצו הרופאים כלם באו לה לבצע מלאכתם, וחנה התחזקה להכין נפשה ורוחה לקראת מלאכי מות; אמנם המה הלליכו באמונתם והפליאו לעשות, ואף כי הגרת הדם וחבורת פצעיה הסבו לה התעלפות וחולשה, בכל זאת הבליגה מעט מעט ורוחה

שב אליה, ועל פי כלכול הרופאים נרפא הנגע, עד שהשביעו שפה אחת שתשים פעמיה לדרך ביתה בלי מורך, ורק בזאת יאות לה כי תשמור עצמה בשמירה מעולה לבלתי לזוע ולהתנועע. וחנה גם היא עזבה על פי עצתם את העיר בשמחה ובטוב לבב, ותבוא אל ביתה בשלום. וכאשר מלאה פקודת רופאיה בעניני שמירת גופה, כן גברה וצמחה בריאת גופה יום יום.

49.

לעת הזאת זכרה חנה את אשר עשה בנה גד בדבר החוב מאחיו אבישוע, סך שנים עשר זהובים כסף, לקרוא שמו עליו ולקחת את חלק ביתו לעבוט ועירבון, ומדאגה בדבר פן יהי' גד לפוקה ולמכשול לבניה הצעירים אחרי מותה, פן יאבה לקחת לנפשו הכסף או הבית מיד אבישוע בחזקה, מבלתי תת ממנו מאומה לשאר אחיו; ותקרא את בנה נתן לפשר הדבר את אחיו. ונתן כאשר ראה שאחיו גד לא הטה אזן לצדק, שם פניו ליסרהו על רעתו בקהל אצל כסאות משפט; אך שם לקח גד את המסוה מעל פניו ובעזות מצח הראה לעיני כל מטרת מגמתו הטמונה בקרבו עד הנה, באמרו: כי לו המשפט ואחוזה על בית אבישוע, כי כספו הוא! אבותיו התמרמרו והתעצבו מאוד, בראותם פרי בטנם ענה שקר, וניקש ברוח רמיה; אולם טח לב גד מהרגיש תוגת הוריו, מלאו כקושתה מאן הכלם, עד אשר הבטיחוהו אבותיו לתת לו במחיר תביעתו אשר שאל שלא כדת, גן גדול בחמד ויפה, לצמיתות עולם.

50.

כל עוד מלאה חנה אחרי פקודת הרופאים, ושמרה גופה מתנועה ונדנוד, ותחי נפשה בגללה, והתענגה בבריאותה

למרפא

למרפא; רק מעט כי סרה משמוע אליהם ותעש בחפץ כפיה כפעם בפעם, לעמול על רגל המלאכה כאשר הסכנה מאז ומקדם, התחדשו עליה תחלואיה בקרבה, ופשתה הנגע מכה טריה. הרופאים נקראו באשר נמצאו, אפס כלאו מלוא מזור ותרופה למחלתה, ותוחלתם נכזבה, כי כבר נאחזו מבחרי חלקי שדיה. פני הרופאים קבצו פארור, בראותם אשר צרי ומרקחת לחליה אין. וחנה גם היא ידעה כי מרקפת היא על ירכתי המותה, ותשלח לקרוא את אחיה, ואת בנה הגדול, נתן הישר, לצוות על ביתה בטרם תלך בדרך כל הארץ.

51.

מלבד שהיתה חנה אשת חיל בהליכות ביתה כאשר הוגד מראש, גדלה עוד אהבתה על יוצאי חלציה מאוד לאסוף לטובתם על יד בתכלית השקידות, דרשה צמר ופשתים ותעש בחפץ כפיה, וטרם הגיעו בניה לשש או לשבעה שנים הכינה להם כסות ומלבוש ובגדי כבוד להיות עתידים ומוכנים ליום אפריונם ולכלולת חתונתם כי יבוא. ככה אגרה בימי עלומיה מלבושי חמד צבע רקמה רקמתים לארבעה בניה; ועתה פתחה גנזכיה ותוציא לכל אחד ארגז אחד תוכו סגורים מרבדים ומלבושים נאים חטובות אטון יקר, ותמסרם לבנה נתן לעיני אחיה, למען יהיו כמוסים סגורים ושמורים אצלו עד יגדלו הנערים; ורק בזאת יאות להם לתת להם חלקם, אם ייטיבו לכת לשמוע אליו, וכל מי שימרה את פיו וילך שובב ופרוע, אין נחלה לו רק יגרע ערכו ויתן לשאר אחיו, כי אשר ישית עליהם נתן בבחינתו הישרה. ומלבד זאת נתנה לבנה אלף כסף, ובפירותיהם — אינטערעססען — יזון אביוני משפחתה שנה

בשנה

נשנה מימים ימימה ביום מותה, כי יבואו להתפלל בעבור נשמתה אל מרום המחיה מתים ומקיץ ישני עפר אבות ובנים לחיי עד. על שער רשומה כתבה לו תוקף ועוז כתוב וחתום בשמה ובשם עדים ואדוני המשפט לשלוט ברכוש חפשי באין מעצור לכי שכלו ודעתו. מדי דברה אליו זלגו עיניה דמעות מאין הפוגה ותחבק את נתן בכל עוז בהפרדו ממנה, ותבטיחהו שוב שם במקום אל־מות, זכרו לא יסוף ממנה ויהיה רשום ברוחה לטוב לו סלה — והסכר בו למהר לשוב אל מחוז חפצו על היריד אשר התנהג מאז ללכת שם עם סחורותיו.

52.

רגש פנימות לבב נתן התלחלח בקרבו עד דכא, בהפרדו מאת אמו, נחלי דמעות נגרו מעל לחייו בשבתו על העגלה לנסוע הביתה, בלהות צלמות מלפניו התגלגלו, ובלב נשבר ונדכא בא לביתו. גם שם חשב תחבולות לחפש תרופה לאמו המעופפת על כנפי המות, אולי יש תקוה! ויזכור את רופא אחד אשר נטה אהלו בפלכו, כי הצליח פעמים רבות במלאכתו בחלי הזאת, ולא אחר לשלוח אחריו, ולדבר על לבו בהבטחת משאת כסף הרבה למהר ולהחיש לבוא אל בית אמו, אולי יאבה ד' להעלות תעלה על ידו, וארוכתה למענו תפריח. וילך הרופא שמה, אולם אחרי איזה ימים שב ויאמר, כי על תוחלת שוא שמר, כי גברה הצרבת על חלקי שדיה הרכים והענוגים, ומשך זמן חיתה בל תגדל רק אם בגבורות על ארבעה שבועות. וכאשר פתר הרופא כן היה, כי עוד טרם כלות מועד הזה שב הרוח אל מקום אשר לקח משם ותגוע ותמת ותאסף אל עמיה. בת אל! הן בעודך בבית חומר ומעבה

אדמה

אדמה רק צדק וכשרון רדפת, התעדני נפש חנה, התעדני במנוחתכי לחסות בצל שדי, וחיתך באורו תראי נגה! קחי שכרך על פרי מעללך, וכחלי הטוב הצפון לישרי לב! —

55.

אחר זה שלח אלקנה את ארבעה מלאכי — קופפער — בגדים אל יד בנו נתן כרצון אשתו. ככלות ימי האבל כחוק, הלכו שופטי העיר לדרוש לחקור על אודות העזבון, ויפתחו ויקראו את מכתב הצוואה לעיני היתומים ויבוא גם גד בתוכם. הכל כתוב בו באר היטב, רשום בכתב אמת על סדר ומשטר מוגבל, אין בו עקש ופתלתול, וכל הענינים נכוחים למבין. גם קראו הצואה האחרון, אשר פתשגן הכתב לבל יהי' גד בכלל קרוא בשם לירש תוך היתומים. כשמוע גד איכות הצוואה וימלא חימה לשפוך בוז לנקום נקם ולחבל את עלת הצוואה הזאת, ויאמר, שהמכתב אשר בו נקב אחיו נתן לגביר ולאדון לאחיו, שוא וכזב הוא, ורק בזדון לב ובמרמה התנשא להשתרר, ככה התאמץ גד להפר פתשגן הצוואה הכל באשר לכל. ויעש מורת רוח לאביו הזקן, וכאשר יוכל כן הכעיס וכן הרעים אותו, ובעבור זאת בקש אלקנה מאת בנו נתן, לעשות חסד את גד אחיו הנדחק מהנחלה והירושה, לבלי יהי' נגרע ממשפט הירושה לתת לו מהלכים בתוך אחיו. ולא מנע נתן מאביו את אשר שאל, כאשר הכן מנעוריו למלאות רצונו, ויקלוט את אחיו גד בתוך שאר היורשים, כמוהם כמוהו משפט אחד למו. לטובת היתומים נסע נתן פעמים רבות אל מקום אביו, לדרוש שם על מעמד ומצב העזבון, ולתקן המעות כאשר יוכל, כי מנע מהלוות מכספו כנדבה, אם ראה כי ריוח והצלה יעמוד להם על ידו. —

54.

פעם אחת רשמו שופטי העיר את רכוש היתומים למקטן ועד גדול, וימצאו כתוב כי נתן לוה מכספו להיתומים חמש מאות ושנים כסף, כאשר הגיד והעיד על זה מכתב ערבה — וועכסעל — מאביו, ויבטחו השופטים את כסף הנזכר רשום בכתב אמת. נתן בקר פני אביו כפעם בפעם, ופעם אחת ראה אחיו גד שלבו טוב ושמח השתדל למצוא תועלת על ידו, ויבקש מאחיו שילוה לו חמש מאות כסף, ואחיו מלא רצונו ברוח נדיבה.

55.

אחר זה נגשו השופטים אל הלוים מהיתומים, החייבים סך מאות איזה אלפים כסף, שישלמו בלי עיכוב, ויאמר נתן אל לבו עתה אבקש גם בכפי סך חמש מאות ושנים כסף טרם יוציאו את הכסף המונח לכיס היתומים לשאר צרכי תעודתם. ויכתוב משאלתו לדייני העיר, וימצאו שהדבר נכון וצדק, ואין רמיה בשפתיו, רק כן דת כל דבר היתומים לגלות לכל אחד מהיתומים האם נפיהם מענה; כלם מצאו דברי נתן נכוחים וישרים, רק גד חלף טובתו אשר הרבה נתן לעשות עמו, להבירו ולהכניסו תוך היורשים, שחת רחמיו ויקם לשטן לו ולעורר ספק על שאלתו, ולאמור כי בודא הוא מלבו, וראוי להתברר הדבר על פי חקירה ודרישה — ליקווידאַטיאָן —; ואף אם אמת נכון הדבר כי נתן נשה הכסף להיורשים, מה לו ולהם? מאחר שאביהם ערב בדבר, ודבר אין לו בנחלת אמותם, כי כבר רצה לעזוב את רכושו לאשתו, עליו מוטל לשלם, ולא על היתומים. מכתב ערעור של גד נשלח לאחיו נתן, בו בוטה גד במדקרות חרב על נתן ועל גמול חסדו.

ואל

ואל אחיו נתן כתב גד אגרת מלאה חן ואהבה, ואחרי המבוא, להביע בדברים אין בם מועיל, חפש להוציא דבה על אביו הישיש שמפזר יותר מן הראוי על ארוחתו וכלכול ביתו, ואחרי כן הליע לאחיו כי שאלוהו שרי העיר מה בפיו על דבר חמש מאות ושנים ככסף אשר נתן אחיו הלוה להיתומים, והשיב שכל מעשי אחיו נתן טובים בעיניו, ובתוך שאר הדברים יעץ לאחיו שישקוט ויחריש, ולא ישנה את תפיקו טרם בוא לעיר מולדתו, ואז יגלה לאזנו במה שיגיע אל מגמת חפצו ולא יחטא. — אלה תוכן דברי גד. והוא לא ידע כי כבר נגלו מזמותיו לנתן כאשר כבר הזכרנו. וזאת מענה נתן:

„את נוכל מרמה! שוכח גמול! ומפיר ברית אחוה!

„אף אם יתעטף ויתחפש הזאב בחפש מחופש בעור כבש „לארוב על עדר כאן במרמה, עוד יכירנו השה מרחוק, ומרחוק „יריח את כליו. גם אתה תשוה לו עתה! תעטה אדרת שער „למען כחש, תתנכר בלשונך הרכה ובשפתיך החלקות, ושבע „תועבות בלבך. מכתבך על אודות כי הודיע לך תביעתי מהיתומים „הגיעני, והוא יעיד על תרמית לבך החורש רע בכל עת לשלח „מדנים. איך לאל ידך לתת גמול תודה, ומבולקה רוחך להכיר „טובה. אם לא איפוא? התכזבני? — מדוע הטית אוזן לקול „נתן אבזר הרוזן נקרבך לשפוך חמתו? השכוח שכחת את אשר „עשיתי לך, להכניסך בתוך היורשים נגד רצון אמנו הישרה? — „הלא לא ידעת שהנחתי לך שש אלפים ככסף אשר חייבת לבים „היתומים, לבלתי תבעם ממך לעולם? ובלעדי אלה הלויתי לך „מהוני חמש מאות כסף בלי תכונה ותועלת, ואתה הקשית רוחך „והקשית עורף כאחד הנבלים? חדל ממני! בל אדע ממך מאומה, „ולך לך להוסיף ברה לטבוע במצולת הרשעה עד תיבוך רעתך;

„אנכי בעבות רוחי אלך, הצדק יכהלני, והיושר ינחמני, ולא „יכלמו לנצח כל החוסים במו! —"

57.

בכל זאת לא מש גד מהלות על אחיו נתן בפלילים; אולם תוחלתו לא עשתה פרי, ושופטי עירו הצדיקו את הצדיק. ויעתק גד משם את ריבו ויעפיל להעלותו לפני שרים ונכבדים מאלה היושבין על מדין כל המדינה — אפפעללאציאן — אפס כמקרה הראשון קרה לו גם עתה, בבוז וקלון אבד את דינו. ולמורת רוחו קבל נתן את נשיו מבים היתומים. גם בדבר החוב חמש מאות כסף אשר הלוה לו נתן, ותבעם עתה ממנו, התאושש גד לקראתו לעקם היושר בעקלקלות נתיבות המשפט, ורק אחרי כי חלפו ירחים וימים זרחה שמש הצדקה לנתן, והוכרח גד לשלם לו נשיו; אמנם כחצי מהכסף הוציא נתן להוצאות המשפט ולהשקטת תביעות המליצים, כי המליצים ביכותם — .

58.

נודע כבר לאלקנה תכונה הרעה של בנו גד, לכן מעד ארוחתו תמיד, על שלחן בנו אבישוע, מעת אשר מתה אשתו, בעד תשלום ראוי וקצוב. אבישוע ואשתו כלכלו את אלקנה הישיש, הוקירוהו וכבדוהו בכל כחם ברוח נאמן, וירע לגד על כי החדיל אביו מלהיות אצלו ובחר באחיו, ויבעים את אביו הזקן וגם את אחיו הבכור תמרורים, בכל מקום אשר מלאה ידו. וימסר מעל על אחיו אצל שופטי השער — ואביו בראותו מריו וקשה ערפו נעצב ונכאב על הרעה אשר ימלא

בנו

בנו הבכור מאת בנו הקטן, ויפזר כל הון ביתו למען הצילו מזעם — ולהשבית גלים זועפים, וכאשר לא השיגו די פדיון שלח אל בנו כתן אגרת תחנונים שיבוא ויוציא את אחיו הגדול מרשת אשר כרה לו אחיו. גם אז הפעם הראה כתן לדעת כי לא שכח דלתי בטנו ולא שחת רחמיו לאחיו, ולא בלבד שהי' מכוסו בצלתו היעולה, רק עוד חננו במשאת כסף הצריך לו לשכך יגון אביו, ולשלח אחיו הרצוץ חפשי. — .

59.

היומים לא ארכו אחרי מעשה נבלה זאת ויד ד' נגעה באלקנה, ויקרהו אסון מכת נגף החיוס — טזחג — ואלה דבריו האחרונים בהקבץ בניו יחדיו סביב למטתו:

„בני! חדלו לכם מתגרה ומדון, התחברו והתאחדו, כי
„מה טוב ומה נעים שבת אחים יחד בשלום! — — "

כאשר כלה המלה שלום יצאה נפשו ויגוע וימת ויאסף אל עמיו. בשלום תנוח גם אתה על משכבך, ובקהל החנוכים יפול גורלך! דברי האב ירדו חדרי בטן האחים, ויבטיחו לו להתרועע יחדיו, להסיר מרמה ושנאה מלבם; גם לב גד חס בקרבו, וידב לשבת עם אחיו תמיד שאנן ושליו. אפס! היהפוך כושי עורו ונמר חברברותיו? יצרו הנהוג והמורגל לחרחר ריב ומצה הפר גם השבועה והאלה אשר נשבעו איש אל אחיו זה זמן לא כביר. וזה פרי חטאתו בהאשימו את אחיו אבישוע שגנב והסתיר איזה כלי בית יקרים אשר היו לאביו, ונעדרו אחרי מותו מבלי לדעת מי הסתירם. ומעת הזאת עלה קטור הריב אצלו ואש מתלקחת בלי הפוגות; ומהר מלא מקום רחבת ידים להתעשק ולהתקוטט, ובדבר זה גלה חרפתו לעיני הקהל אף

הפעם

הפעם, ורוחו השובב והפרוע הולך ערום ועריה לעין כל. וזה הדבר!

60.

איש אחד ושמו ב ר כ י ה, נשא עין לקנות שטח התחתון מבית א ל ק נ ה אשר נפל בעת נחלה לפני יורשיו, ולהפק זממו פנה אל ג ד והתנה עמו, שאם יפעול ג ד להשיג רצון אחיו למכור לו הבית, אז לא לבד שישמט לו נשיו איזה אלפי כסף, כי אם אף יתן לו משכרת אלף כסף בעמלו. ותהי יד ג ד עמו בכל מגמתו, ויתחכם ג ד למלאות רצון ב ר כ י ה; ולמען בלוע מעשיהו שלח נכון מכתב אל אפטרופס עזבון היתומים ולאבי היתומים, וזה פתשגן הכתב:

61.

„**בצוק** העתים האלה השדות והכרמים וביותר הבתים מטים „ודלים במחירם יום יום. ובלעדי זאת יש לדאג פן „תלא אש ותאכל את הבית מבחר נחלתנו: אי לזאת עצתי „היעוצה למכור שטח התחתון וכסף מחירו נלוה על עבוט נכון „ובטוח. ושתים התועליות שנשיג על ידי זה. א) שעל ידי „זה נכלל מכל פחד מכשול ופוקה בעבור הבית; ב) עוד „יעמוד אז ריוח ויתרון להיתומים להרבות רכושם ולקבוץ על יד. „והיה אם עוד תרפינה ידיכם, ולא תאבו שמוע לעצתי, דעו „נא לכם! שאליע משפטי לפני השרים היושבים על מדין „ראשונה, ואם יקרה אסון ונזק לנחלתנו, מידכם אדרשנו „בפלילים, כי תלא אש או שאר פגעים לאכול ולהשחית את נחלתנו.

„נחלתנו. ולא נופל אנכי משאר אחַי! כים אחד לכלנו בתורת „הירושה. — ועתה יש פה ב ר כ י ה, איש הרוצה לקנות הבית „בכסף מלא ועוד יוסיף על שָוְיו, ולמה תתמהמהו? אמנם רק „בזאת יאות לנו האיש ב ר כ י ה, אם לא יִמָּכֵר הבית לעיני „השמש לאיש המעדיף על זולתו בדרך — וליטַאטציאָן — רק „שיהי' המקח נכון ובטוח לו לבדו כפי אשר יגבלו ויקלנו „השומים את השער, ואין לזרים אתו. — “

62.

אפטרופס העזבון ואבי היתומים האמינו לדברי ג ד ויודו לו בקרב לבם. וימכרו את הבית כרצונו לאיש בִרכיה. כמעט אחרי זה הודיע א ב י ש ו ע לאחיו נ ת ן את מחשבת ונכלי ג ד אחיו, ואשר רצה על כבה לִמכּור ביתם, אפס כל יוכל נ ת ן לשנות את אשר כבר נעשה. ויחרישו ולא דברו דבר.

ועתה נבוא אל הענין, בו יגזור וישפוט קורא הנעים על תכונת איש ג ד אשר דרכו לא נסתרה לך מספורים הקודמים. ולהאיר עיניו נברוך לחזור לדברים אשר כבר נאמרו. כבר הוגד מראש, כי ג ד לקח לו בנערותו אשה מבנות גדולי עיר הבירה מבני עמינו, ואת העיר הזאת בחר למכון שבתו; אבותיו אשר ידעו את מעללי בנם ופָעלו, יראו לנפשו, פן יפול בעמקי שאולה בחבלי תאותו תוך קרית המון חוגג, ויכתבו לו הרבה פעמים לעזוב את עיר הבירה ולשוב למקום מולדתו, רק הוא האטים אזנו משמוע בקולם והלך בשרירות לִבו באשר הלך. כאשר ראתה אמו הבדקת את מעללי א ב י ש ו ע בן בעלה כי נטבע בעבטיט התענוגים ומכור כל הון אביו, וַתְלַחֵץ לקרוא את בנה ג ד אליה ביתר שאת, ותדבר

על

על לבו ותבטיחהו להעביר כל טובה לבנין בבלים לתושיה רק יעתק הוא אהלו מעיר הבירה ויבוא לגל קרבתה, ותדר לתת לו מדור חנם בבית אביו משך עשר שנים; ואם יסבב הדבר שאסון ומניעה יסיר הדבר ממנו, שלא יוכלו למלאות לו הבטחתה זאת, התחייבה לשלם מחירה שנים אלף בכסף. בשמוע גד מנלע הכסף אורו עיניו! כל דברי אבותיו בהתחננם אליו לא עשו פרי אצלו כמו אמרים אלה. ויבא אל בית אביו ויט אהלו ומדורו בשטח העליון צלע השמאלית, אשר על צלע השמאלית מדור אבישוע.

63

כמעט עברו איזה שנים, ונפשו נחלה לגור צבית אביו, ויבקש תואנה להעתיק משם אהלו, באמרו, כי יקצר מצע הבית לפניו, כי רק אל שנים אלפים כסף שת לבו, ויקן חלקת בית קטן לבנות ביתו שמה, ולמען התעות את אבותיו אסף חול שיד ועצים ברפסודות על ברכי הבנין. על זעקתו אשר עורר כתנו לו אבותיו הכסף, ואז מכר גם את האחוזה הקטנה גם ברכי הבנין, ואת מדורו בבית אביו לא עזב. רק בזאת שמו רשן בלחייו שהוליך לתת מכתב כתוב בשמו וחתום בטבעתו, כי אין לו עוד משפט חלק ונחלה על ביתם עבור שנים האלפים כסף הבטחתם; וכאשר לותה אמו על ביתה, כתבה גם מכתב זה ליד בנה כתן, למען יהי' אצלו למשמרת לבניה ליום מחר כי יבוא. — ועתה יש לאל ידינו לחבר ולאגוד ספורי הקורות איש אל אחיו תמים יהיו יחדיו יתלכדו ולא יתפרדו והיו לסיפור שלם.

64.

גד האביד את רכושו כאשר שמענו למעלה. מסחר פשתן שלו הלך ודל עד כי חדל, ומעליו הרעים גברו יום יום. כאשר נשברו מעיני הישועה ויתום כספו מכל צד ולא יכול הרוות נפשו מדשן התענוגים, התחזק להרבות הונו על דרך לא כן. אחרי מות אביהו פצה פיו לבקש שנית שני האלפים כסף אשר הבטיחתו אמו, ויעקש דרכיו על דרך פתלתול זה: — במות אביו התגבר לחפש ולמשש במכתבי אביו המעט הנמוסים, למען הוציא משם שובר — קוויטטונג — אשר נתן הוא בעצמו על שנים האלפים הנזכרים. בראותו כי לא מצא את הצפון, אמר הנבל בלבו, ברה כשמש שהכתב כאבד ונקרע איננו עוד עלי האדמה ועתה אקח בערמה הכסף מחדש. ויבקש מאת גבירי היתומים בעזות מצח שישלמו לו אותו הכסף; ולמען החזק והאמין את דבריו חפץ לישבע שאמת בפיו ועולה לא נמצא בשפתיו. כאשר הובא הדבר לפני דייני העיר וישלחו אל נתן אבי היתומים ויכתבו לו: „או הסר מאתנו תלונת „אחיך בפלילים, או שלם לו! —" ולא אחר נתן מלגלות זדון אחיו פועל און, ולהראות לעין כל, שקיבל אחיו כבר את הכסף כאשר יענה ויגיד עליו מכתבו כתוב באצבעו, והיה אם יוסיף גד ללאת בפעם בפעם בקול שאונו לבקש את הכסף, תגלה רעתו בקהל, כי תודע חטאתו לעיני התבל ומלואה.

65.

נתן חשב בדבריו אלה להשבית ממנו אויב ומתנקם, והאמין שגד אחיו יסיר מחשבתו הרעה מלבו; אולם גד לא סר מכל אשר זמם לעשות ויתנכל על נתן לשטן לו להתגולל עליו

ולהכותו

ולהכותו בשוט לשונו, אשר צירים וחבלים יאחזוהו כיולדת יפעה. לזאת ארג וחרש מחשבות רמיה, מעשה תרמית, וזעק לפני שער המשפט, שהשוחד אשר ביד נתן החזירו לו אבותיו זה שנים רבות, ונתן גנב אותו מבית גד. לחזק דבריו כי אמת בפיו העמיד עדים בשער, הלא המה: האשה הזונה אשר היתה שוכבת חיקו, וגם שפחה אחת אשר היתה משרתת לפניו, שתיהן העיזו פניהן להעיד ולישבע, שפעם אחד בא נתן לשחר את פני אחיו גד, וגם גד שמח לקראתו באהבה רבה, ופנה לו אתיק מיוחד רחצת ידים, ולעת ערב פתח נתן את הארגז, ולקח משם מכתבים שונים אתו.

66.

בל כליג הנה כל התלאה אשר מלאה אחיו נתן בדבריו, ואיך הצליח נתן להסיר ממנו מוקשות און, ולגלות מום אחיו בקהל, עד כי באה בצר נפשו, ויושם בבית הכלא. בל כליע את הדרכים אשר דרך גד בכלאו, להפוך המשפט, ואיך ובמה נפשו נוללה מברזל, לצאת משם חפשי. כל זאת אין בידינו פה לגלות, כי איך נעתיק ספרי הדת והדין של יושבי כס משפט, טענות ותביעות של הבעלי דינין וגזר דינין של השופטים? נבין הכל, ורק נאמר כי גד חרה אפו ביותר כאשר ראה כי אחיו נתן הפר כל מחשבותיו לרע עליו, ולא נלאה לסבוב אותו במשפטים מעוקלים, ולערער עליו בסכסוכים מלאים רמיה ונבליות. ויהי לזרא ולגעל נפש נתן, כי מנעו מעסוק בעניניו, הגם כל השוגה בדברי ריבות לפני כס דין, עסקיו ילכו לדראון. ויאמר נתן לבחור שנים אנשים בעלי אמונה ויושר לפשר בינו ובין אחיו ולהפטר ממנו. אחרי כי חשך גד בדבר זה ימים רבים, נעתר לבקשת אוהביו, והשליך על האנשים אשר

התובו

התוכו ביניהם יהבו למלאות חרוצות משפטם ככל אשר יצא מפיהם. אחרי חקירה ודרישה בעניני מריבתם גזרו המפשרים אומר, אשר כתן יתן לאחיו גד עשרים ושמנה מאות כסף, ובזה יסיר מעליו כל משאלות ותביעות גד. ויתרצה כתן להזיל את הכסף הרב הזה לאחיו, למען מצוא מרגוע ולהשבית ממנו גלי זעם השופטים המליצים והמשפטים. וגד לא סר אחרי כן מהעליל עלילות, ואם הבטיח לבלתי ירום ידו יד רשע נגדו, ידו נטויה להצות על אחיו על ידי אחרים. אמנם עתה בא עת מלאת ספקו; זעקת הצדקה באה לפני שופט צדק למעון קדשו השמימה, וד' הכה את גד בתחלואים קשות ונאמנות ויתום את חייהו בחמשה וארבעים לשנותיו. מכל הכסף אשר שדד וגזל בתרמית ובמשפט לא הניח מאומה לבניו אחריו. מי יתן שילמוד שם הוקר את הצדק ולאהוב היושר, אשר רמס כטיט חוצות בהיותו פה בחלד! —

67.

עתה כנא לבית כתן ותולדותיו בעצמו, ואם נקצר פה ספורנו, הטעם כי רוב האנשים הנסבכים בו עודם חיים עלי האדמה, ורצון המספר והמליץ תולדות אלה איננו להוריד כבודם. חלילה לנו מעשות כן! הלא לכן העלמנו שם המקומות והחלפנו שמותם בשמות אחרים! יען כן אל יבהל הקורא לשפוט ולפתור חדות אמרנו על איש ידוע, על משפחה ידועה ועל בנים ידועים. כל מגמתינו לשעשע רוח קורא, ישמע חכם ויוסף לקח, וגם בן מביש אשר העווה על אביו יחזה מראות הצובאות, חטאתיו נרמזו פה כמו בגליון ממורט מנחשת קלל, יבוש וייטיב מעלליו. אמרו נא! הרק בתוך משפחה אחת חיים בנים סוררים המסלפים

דרכם? הלא רבים בנים שובבים, שונאי מוסר, הנכפולים על פני האדמה! יקראו כלם דברכי אלה וישובו מדרכם הרע למעגלי היושר האמת והאמונה, התורה תהי' משענתם, והצדק והמוסר מגמת פניהם, אז ישכילו ואז יצליחו! — ועתה כליע מכאובי ופלעי נתן אשר הכוהו יוצאי חלציו, למען יכמרו ניחומיכו עליו! —

68.

לנתן בן בכור, שמו אלדד אשר לנהלהו על דרך מוסר וצדק פזר אביו הון רב, ויבקש מורים לגדלו ולרבותו על ברכי חכמה ומדע; נקב שכרם מנה אחת אפים, רק שיעמלו בלמודם בחריצות כראוי, אך בכל זאת תוחלתו נשארה מעל, כי במעלליו הוכר הנער בעודנו באבו שחפצו נטוי למחמדי הבל, תאוותיו גברו עליו יום יום עד כי גזע ההוללות הטבע והזקין שרשו בלבו. אביו הוכיחו בדברים רכים חלקים משמן, וכאשר לא עשו פרי תנובה הכלימו בתוכחת מגולה כאב את בן יוכיח, אך הכל לבלי הועיל. פעם אחת קרב אלדד לאביו, בשפתים מתחננות שישוב מדרכו הרעה אם ישלחנו אביו לעיר הבירה אל בית הספר, כי שם נחלת החכמה, ואם לא איפוא איה מקום התבונה? והחכמה מאין תמצא? שם ילקט בשמי תושיה על תלמי המדע מלא חפניו לריח ניחוח המשמח אלהים ואנשים! —

69.

נתן באהבתו את בנו לא חשך ממנו גם את זאת, וילך הוא בעצמו לבקש בית איש חכמה מורה חקי האלהים, למען יסתפח בנו אצלו שם לאבול מפת בגו ולדור שם. מבלעדי החכם

הזה

הזה שם עיניו לבחור מביני דעת לחנך בנו ולמלאות ידו גם בשאר החכמות בשכר רב. כאשר כלה נתן מהכין לו הכל על סדר המועיל שב לביתו ויקח את בנו ויוליכו אל המקום אשר בחר לו ואליו תשוקתו. טרם הפרד נתן מבנו אלדד קראו לדבר אתו ולצוות אותו על אודותיו; ויניע לפניו כל הכסף אשר הוא מפזר למענו, רק לתת לו מהלכים בין החכמים, ויוכיחו לבלתי בלות עת היקר אשר אין להשיב לעולם באבדו, וישלים חקו; כפי אשר תשיג יד שכלו. אחרי אשר שחרו מוסר שבי לביתו, ויאמין ויבטח עליו שימלא תכליתו שם.

70.

עסקי נתן היו נעשים ונפולים-בשערים ובעבור-זה הוצרך להרחיק נדוד פה ושם. פעם אחת בשובו אל ביתו ויקרא מכתבים שונים אשר התקבלו ונאספו מעת פרידתו, וימלא בתובם מגילה עפה ממוספר מהיר אשר בנו למד אללו בעיר הבירה חכמת יופי המכתב — קאלליגראפיא — ובתוכו כתוב כי דרכי בנו לא יתכנו, וכי משליך הוא כל מוסר מנגד אחרי גיוו, ואם יוסיף לשבת בעיר הבירה קריה עליזה, ימיר בקלון כבודו, כי יוכלל ברשת ההוללות לרוות האביונה ויאבד באין מכיל; ולזאת יעץ הסופר הנכבד שימהר נתן לקרוא את בנו מקריה השמורה לרעת בנו. השמועה הזאת היתה לפיק ברכים ותוגת לב נתן, הלמה ומלאה רוחו והחרידתהו מאוד, וימהר לקרוא את בנו הביתה. בשוב הבן מהעיר, מלא: אביו ריק מכל מדה נחמדה, שלול מכל ידיעה יקרה, גם כספו גם עמלו לא הועיל הלבו — ויקו לעשות ענבים ויעש באושים. להטותו מדרך משחת אשר לעד בנו זמן רב ולנהלו על רגל המלאכה,

המלאכה, לטרדו בכל עת, ולמנוע ממנו עת הבטלה, ראשית כל חטאת, חדל כתן מתתו עוד אל בית הספר, רק חנכו במסחר ומלא את ידיו בדרכי הקנין. אף זאת עלתה לו, לולא ההוללות ופתיות הקשורה בלב הנער, ותאכתה מי ישיבנה? —

71.

בעת אחרי כן הגיע אלדד לשמונה עשרה שנים. בזרוע שמש ההללחה על עסקי כתן, שמו הלוך וגדול, התאוו נכבדי ארץ מעמנו לכרות ברית עמדו ולהתחתן עמו, רק הרבו עליו מהר ומתן כפי מסת ידיהם אשר גברה למאוד עד כי ערך כתן נגרע מערכם ולא יכול תת הנדן לבנו אשר הושת עליו. אפס לכונן את עמודי הללחת בנו על אשיות מוצקות, לא אמר: נואש! ויעבור את גבול תפקידו הפריז על ערכו להרבות נדה לבנו בהתקשרו עם אחת מבנות גדולי ארץ. ויהי כי הקיפו הימים ויעשו משתה אפריון ומהללות חופה בפאר והדר כיאות לאנשים גדולי ערך. ואלדד הוביל ביתה אביו אשתו אשת יפת תואר ויפת מראה, רכה בשנים, טובת שכל ויעלת חן, הוד והדר זרחו על פניה, ותאהב גם היא בחיים נעימים כמו אישה. ואל יפלא בעיני הקורא מעשה היפיפיה הזאת! — כי נערה היתה לימים, טופחה על ברכי העושר וההון, והובלה במבחר עלומיה אל בית איש, אשר כפי דמיונה עשרו גדל מעושר אביה, בעלה נאחז בחבלי העונג, התמרמר נגדו ותאבד אהבתו, למען יתן כבודו לאחרת והודו יהפוך למשחית? — לכן עשתה כאשר הורה לה העת, ותשחה עם גלי הנהר.

72.

חרב מלכות היתה ברעותה, ארץ התגעשה ממלחמות רבות, ומהומה נגעה בכל פנותיה; אז שלחו מרכולי המסחור פארותם בכל זויות המדינות, הסוחרים וכנעני ארץ הצליחו ועשו פרי, כל שונה בו אסף רכוש וחיל. גם אלדד ראה את כל הטוב ושפעת הברכה בבית אביו, כי ידיו רב לו להשביע נפשו השוקקה שבע ודשן לכן בל סר לרוות נפשו מכל תענוגי ומחמדי תבל. — פתאום יעץ אלדד לתבוע את כספו אשר הניח לבים אביו ולהבדל ממנו, ולהעריך מוצא ומובא קנינו לו לבדו. האמנם! מגמתו לא היתה נטויה רק לכלכל ולרעות נפשו על שדה התענוגים בלי מעצור. וירא כנען את העמל והפיד אשר יגיע לו אם יפרד בנו ממנו, ויט שכמו לסבול ולהרבות שכר בנו מאשר קצוב עד עתה מנה אחת אפים. גם רצה במשאל בנו שכל תהלוכות עניניו וקניניו בל תקראנה עוד על שמו לבדו, כי אם על שניהם יחדיו, ומשפט אחד לאב ובנו לכל דבר מסחר. —

גם בזאת נשא פני בנו, שיעסוק בנו בדברים מיוחדים לבדו, והריוח יהי' לו לבדו, בסעד ומשען חמותו העשירה אשר שאלה מאת קציני וגדולי ארץ להאמין בחתנה. כזה וכזה נלאץ כנען למלאות משאלות בנו אשר פער פיו לבלי חק, ובהצלחת המסחור מלא תשלום על כל מחסוריו.

73.

אלדד ראה הצלחתו ואשר הוא עושה משכיל בכל דרכיו, ויקח פעם אחת מרכולת אחת עד בלי די, כי האמינו לו אוהבי אביו ולא מנעו ממנו דבר, ויעבור חוק הראוי לקנות סך

עלום

עלוס ולהרבות על מחירס; פתאום נהפך הגלגל כי נגרע השער מכל מרכולתו ומסחר על קליו, ותהי המבוכה רבה בעניני כתן, כי בנו כאשר ראה איך יפול הדבר ומרה תהיה באחרונה התיעץ עם אוהביו למצוא תחבולה להחלץ מצרה ולהביא את אביו תחתיו. עוד מעט! והעת הזה קרב ובא. להסיר תלונת הנוגשים למועד הבא הסכים כתן לנסוע אל עיר הבירה עם בנו להכין שם אודותיו. בערב בא סוכר כתן באודות מרכלתו ויגל את אזני מתרמית בנו אשר התיעץ להתגולל כל הרעה עליו, ולכן ימאן מהלוך עמו אל עיר הבירה. וישלח כתן לקרוא את בנו, וימצא שאמת נכון הדבר אשר הוגד לו ממנו! ויתאמץ כתן להפציר בבנו עד ששמע אליו בשועו לפניו, ואחרי עמל רב עלתה לו יגיעתו להציל שמו ושמעו מחרפה ובוז.

74.

טבע השקוע בתולדות הילודים שומר חקו ומשטרו, ורק לעתים רחוקים יוצא מסדורו. האמת הזה נצב סלה גם אל בנות כתן. שתי בנות היו לו, אשר הטבע הפילן הנה כמלחק ובמתעתע, ומיום הולדן חשך משחור תארן, מרגלן ועד קדקדן אין בהן מתום, פצע וחבורה ומכה טריה, ותהיינה לזרא לכל רואיהן, אביהן לא חשך דבר ויפזר רכושו לרפאותן, אפס כלאו הרופאים להעלות ארוכתן ופעולתם מאפע. רק הצעירה שבה לאיתנה, והבכירה נשארה כאשר היתה; גם מרחצי מים חמים בארצות שונות לא הועילו לה מאומה, כאשר נעבר עליה ולשונה נמקה בפיה, עד שהוצרכו לבתר — אמפעריען — בכמה מקומות לגופה, ופעם אחת גם בחלקי פניה הרכים וקלקלו אללה כלי המבטא, ותעל לאכת האף והחוטם ובאשו הנחירים

ותהי

ותהי לנגע ולהקיא לכל המתקרבים אליה, ולעתים מיוחדים נכלה בחולי נופל (המקום ישמרנו!) ופעם אחת התעלפה ותמת בתחלואיה הרעים והנאמנים בפתע פתאום. אולם אחותה רוטפש בשרה מנוער כאשר הוגד מראש ותשב לאיתנה, ותנשא לאיש ם * * *.

75

באחותן הקטנה לא נגד הטבע כמו נמו, כי לה יתר שאת כבוד והדר על אחיותיה, ותדבק נפשה בסופר ג * * ק, אשר השיג חיל בארזה אלפים כסף, אולם נקלה כבוד משפחתו ויחוסו נגד יחוס כ ת ן, פעם אחת בהיות כ ת ן בדרך קבל אגרת בלי חותם ולא פורש שם כותבו, תוכו רצוף כי נפש בתו חשקה בנער ג * * ק, עזה כמות אהבתה אליו, וברוב הדברים אשר דברו על לבה להוציא מחשבות האלה מרוחה בל תוכל לכלכל מחלתה חלי האהבה; גם יסופר בו מרוב הרכוש אשר קנה האיש הזה, וכי הוא סופר מהיר במלאכתו, לזאת פעלה היעולה למלאות רצון בתו ולקשרה עמדו, והללה יעמוד לו ולביתו על ידו כפלים ב א) להוציא סופר ביתו אשר שברו רב, כחולה, באשר חתנו זה ימלא מקומו וישמור משמרתו. ב) באשר כי רכוש חתנו יוסיף כח ועצמה במסחרו וקניניו ונוח כבון יקדש בעסקיו. —

76.

ויתעצבו כ תן ואשתו עד מאוד על דבר בתם וימאנו למלא חשקה, רק נכס א ל ד ד ואחזת מרעיהו הרהינו בכפשם לפתות אבותיה, ויתארו בחלקת לשונם תועלת ההתקשרות

על צד היותר טוב, עד שנלאו האבות להתקומם נגד עצתם, ויתנו לב לעשות כנס, אך באופן שב * * ק ימלא משמרת הסופר משך שש שנים באין משכורת כסף, גם יתן עשרת אלפים כסף לפני משתה אפריונו לחיק ובים מרכולת נ ת ן. אחרי כי התנו כל זאת ארש הנער הנזכר בתו, ויועדו לעשות משתה אפריון כבלות שנה תמימה.

78.

חותן א ל ד ד הלך אז בדרך כל הארץ, ותהי חלקת ירושת חתנו עשרים אלף כסף. כמעט הגיע לרכוש הזה, ורוחו סוער בקרבו להכעיס את אביו ולהפרד ממנו ולשאול את כספו אשר לו אצלו. נ ת ן דבר על לב בנו, ויתחנן לו להרף ממנו בצוק העתים ואיך יראה בנזקו אשר ימלא אותו? אפס עיני בנו טחו מראות עני ולחץ אביו. ויאסוף נ ת ן כחו וחילו להשתיק בנו ויתן לו את כספו. בעוד כי הצלחת העת משחקת לפני א ל ד ד, הי' נקל לו לאחוז בעסק המסחור כאות נפשו; אולם בהתחלפות ושבולת הפגע שטף את גדותיו, ויצלול א ל ד ד תוך מים אדירים. לבלתי טבוע תוך מים הזדונים בליל, בקש מאביו עזרה וישע, גם אשתו כתבה לחמיה אגרת תחנונים, תובה רצוף דבר חן ומליצה נעימה, לבקש ולהתחנן על בעלה ועל קצינה להושיע משופטי נפשו באודות כך עבוס אשר התחייב לאחד מיושבי עיר הבירה להתפשר עמו, ולהגין עליו מנגשיו. ויכמרו רחמי האב, ולא זכר זדון לב בנו, וילך אל עיר הבירה, ויוציא בבשורות הפשר הנרצה על צד היותר טוב, רק נ ת ן נלחץ לקרוא שמו על החוב, לערוב בעבורו. אפס בנו התשלומין למועד הבא, ואביו הטוב נלכד במצודה למלאות מוצא שפתיו, ותחת ההתחייבות לעזור את אביו, עוד שאל ממנו דברים אחרים, והדברים עתיקים.

79.

עודן נבוך במבוכה זאת והנה בשורה אליו מולאת:

„נתן שמע והט אזנך! בתך הרה לזנונים, וכדי בזיון „וקצף למשפחתך. ועתה דע וראה המעט בשת ביתך! אין „דרך ימין ושמאל להמלט משחיתות החרפה רק למהר ולהחיש „יום חופה וכלולות! — "

בשאט נפש קרא את האגרת וימהר אל ביתו בלב נשבר, וימצא, כי אמת נכון הדבר, נעשתה הנבלה הזאת בעת היותו בדרך. ג * * ק עבר חק הצניעות והמוסר, ויפר ברית הצדק והתורה, ויעש הנבלה, הוא והעלמה שתו ומצו מכוס האביונה, כרעו כשלו ונפלו. הנער ידע היטב כי עתה ילחץ נתן להכנע תחת עול סבלו, לכן בקש ברוש לבבו לפתח חרצבות ההתחייבות אשר התחייב לתת עשרת אלפים כסף למֹהר חמיו ולעמוד על משמרת הכופר. ונתן לא החסיר דבר מכל אשר הבטיח, ויתן כסות מהר ומתן לפי כבודו, ויעש משתה אפריון ברוח נכאה. — כאשר העתיק ג * * ק חתנו את אהלו ממקום חותנו לעיר הקרובה, ויעניק נתן לחתנו כלי בית, מעלים יקרים ברוש ותדהר ותאשור, מעשה חרש אומן.

80.

יען כי המקום אשר בחר לו ג * * ק מלא מבעלי מלאכת הצבע, לכן נתן לו חמיו צבע תכלת — אינדיגא — במחיר ארבע עשרה מאות כסף למכור אותו שם בעבורו. ימים רבים חלפו הלכו למו, אשר נתן בקש תמיד הכסף תמורת הצבע, וחתנו מצא בכל פעם תואנה לשלחו ריקם בלך ושוב ומחר אתן לסוף הסיר חתנו המסוה מעל פניו ויאמר שהמחיר הזה ישאיר לנפשו,

לנפשו, תחת חלק הירושה הבאה לאשתו מאמה אשת נתן.
גם חתנו הגדול, בעל בתו הבכירה עשק לעצמו סחורות בגדי
צמר מאתו תחת תואנה זאת, באמרו: שלו המשפט לשאול סך
בזה מאת חמיו בעד ירושת אשתו מאמה.

81.

למען הביא בנו זופר במעמד אנשים פעל למענו משפט הרשיום — בעפוגנים — לסחור בתנובות איים רחוקים — קאלאניאלוואארען — על שמו בעצמו, ומימים ימימה יחשב עם אביו להשיב לו את פדיון הכסף אשר השיג במכרו הסחורות לאט לאט. גם בנו עשה ימים אחדים את מלאכתו באמונה, אולם רק זמן קצר, כי לא ארכו הימים, וינתק מוסרי התחייבותו ויפרוק עולו ולא הוסיף עוד לתת את צרורי הכסף חלף המרכולת לאביו, רק הרחיב בנפשו לפעור פיו לאמור, כחו ועוצם ידו עשה לו כל החיל הזה, ויחפוץ לשבות כי כל אשר בחנותו, רכוש אביו הוא, והוא לא רכש אף קשיטה אחת. מי יאמין כי זופר העז פניו להכים את אביו לבל ידרוך בכף רגלו לרמוס חנות המסחר אשר עשה האב לבנו בביתו? — ויקח נתן מפלט ומנוס לדתי המדינה לשפוט שפוט בינו ובין בנו, אשר המרילו, בתוך איזה שנים, עד כי יגזרו אומר, בל יוכשר זופר לעסוק במסחור זה על פני חוצות ברחובות קריה בחנות, כמשפט הסוחרים המוכשרים:

82.

אבידן בן שלישי לנתן שלח לעיר הבירה לבקר היכלי דעת, לשמוע לקחי מדע, ולהיות מוכשר בימים הבאים להיות

רופא

רופא ומחבש פצעים ומזורות, אולם תוחלת משלחיו נכזבה, כי בוא מרדף רקים, רועה רוח ורודף קדים, ויתהולל בכל מעדני התאוות בעיר הבירה, ועתה התחבר אל חברת משחקים בבתי הנהלולים בכפרים או בעירות, ונוסעים מבית משתה — טענג-קע — לבית משתה.

85.

עתה חשב נתן כי הבקשה בל יאספהו עוד, וחלי הזמן בל ישימוהו עוד למטרא, פיד ונגע בל יקרהו עוד, הלא בגדו בו אחיו כמו נחל, גם יוצאי חלציו כאפיק נחלים עברו ממנו, כבגד אכלו עש בלה אהבתם, וכל עת אשר האמינו לינק ולמצון דם רכושו, לא פגו ולא סרו מלארוב כחתף על הונו, זה רומס, וזה הורס, עד כי הניגוהו ערום. — עתה הגה לנוח מיום צרה, אולם איה בן תמותה אשר יתהלל ביום מחר? מי ידע מה ילד יום יאתה? תמול נחנו ולא נדע התלאות אשר תגשנה תקרבנה הנה! — תבערה גדולה אשר ללהב ילאה אכלה באיזה שעות לפני חצות הלילה מקום מושבו ובתי יושביו. כלתה המקום הזה עם כל בניניו; גם הבית הזה אשר בנה נתן לתלפיות, ואשר נשאר לבדו לו מכל מחמדי קניניו נשרף עד החומות. תאים וחדרים מפוארים עם כלים יקרים, מרכבות נאות, ושאר מחמדים הכל אכלה אש סביב, והנה נשאר נתן ריק ונקי, בלי משען ומשענה, מי יושיע לו בעת צרה? — אם אנשים טובים תמכו במעוזו במעט היספיק לו זאת לחדש ביתו ולחזק בדקיו? בלי עזר אשה — כי גם אשתו האחרת אשר לקח אחרי מות אשתו הראשונה, רכה וענוגה יפיפיה כקרן הפוך כקציעה וכימימה, גם היא הלכה מרוס, ותעזוב ילד

הלזו —

הלזו — בלי תקוה, הלך כתן כאנח וכאבל על קשה יומו, כי כל הונו בל הספיק לדלתים ובריחים וחלונות, אשר הי' צריך לחדש לביתו. אולם בחסדי מלכו החסיד והאדיר (שמו ירום ככוכבי שחק, והללתו תגיע לעב מרום!) מלא מחסה ומסתור ומפלט לו; ברחמיו על כל בניו המתגוררים תחת שבט מישור שבט מלכותו, חפץ וצוה להלוות לכתן איזה אלפים כסף, למען יוכל חדש בית מעונו ולחזק בדקיו כבראשונה.

84.

עוד לא שח רוח כתן, עוד עיניו צופיות מרום, ישלח עזרו מקודש להשיבו אל כנו הראשון, יופיע נהרה על בליר פניו. אלהים יזיל גשמי רצון על משלח ידיו, ימלא כל משאלותיו, יתן לו כלבבו וכל עצתו ימלא. אמן וכיה"ר סלה! —

וזאת תפלת נתן בפרוש כפיו השמימה:

מושיע חוסים בימינו ממתקוממים נגדמו
אשרי בני אדם יחסו בך ואתה תפארת עוזמו
יגוננו בצל כנפיך כ״ל המיחלים לישועתך
רחם נא על איש נענה ונכאב בצרותיו
ברך נא משלח ידיו ושלח רפואה למחלותיו
אזנך הטה כי ישוע אליך איש יראתך .
רוח נדיבתך תסמכנו כי ישים לדרך פעמיו
והדש נעוריו כבראשונה והָרב ימיו
כבוד והדר תעטרנה והָרֵק לו ברכתך ·

Prag 1826.
Gedruckt bei M. J. Landau, Altstadt, großer Ring, Nro. 933.